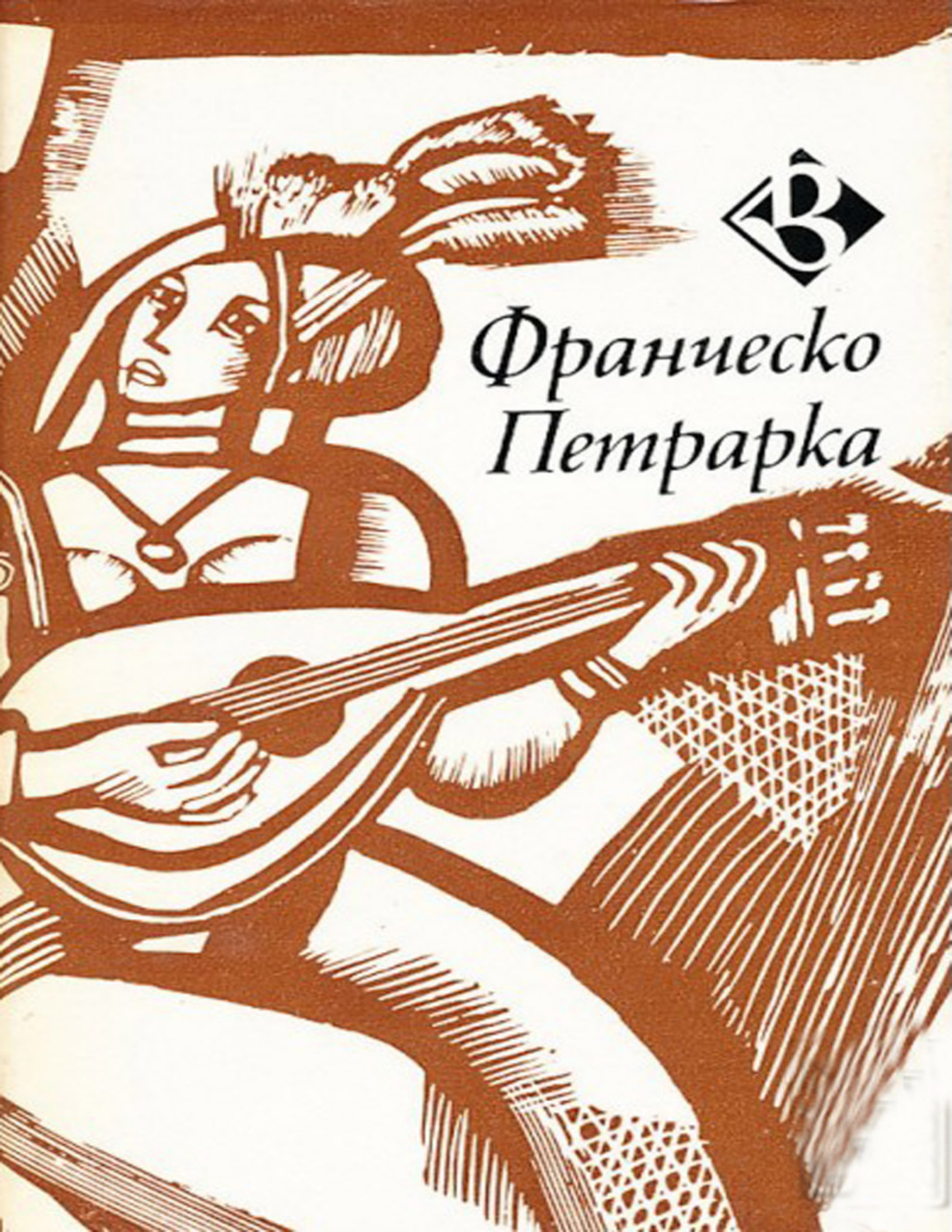

Франческо
Петрарка

**ФРАНЧЕСКО ПЕТРАРКА
ЛАВЪР
ИЗБРАНИ СТИХОТВОРЕНИЯ**

Превод: Стефан Петров

chitanka.info

ИВАН ПЕТКАНОВ

ФРАНЧЕСКО ПЕТРАРКА

След тежкото, обременено Средновековие в градските среди, а впоследствие и в аристократическите центрове на Италия (на първо време в най-мощното буржоазно, делово и банково средище Флоренция) покарват кълновете на новата пролет — Възраждането. Опитните, материалистично насочени флорентински търговци и банкови среди създават здрава връзка със земните блага и интереси. Изскачат на преден план реалистичните тежнения и прояви на човешката природа страстите и конфликтите, произтичащи от тях. Създава се нова атмосфера. И в нея се озовава Петрарка. Подава се ръка отвъд Средновековието на древните латински автори, чиито постижения са изпълнени със силно обаяние и притегателност. Голяма част от своето време, от своите духовни интереси Петрарка е насочил към латинските автори, към изучаване на Вергилий. Цицерон. Тит Ливий, Сенека и към безупречно овладяване на самия класически латински език. Почти цялото си творчество той създава, воден от този свой интерес към античния свят и е познанията си по латински език. Изключение правят „Канцониере“ сбирка, съдържаща 366 поетични произведения, от които 317 сонета, и „Триумфи“ алегорична и схоластична поема. Петрарка с право се нарича от някои учени и изследователи на литературата баща на хуманизма, тоест на един открито и определено обновен интерес към античния свят с неговите език, литература и изкуство; интерес, който така мощно ще се разгърне през следното столетие, през XV век.

Връхна точка в хуманистичната култура на Петрарка представлява поемата му *Африка* В нея се възпява величието на древния Рим, някогашната италианска слава и величие. Съчиненията *За великите мъже* и *Книги за великите дела* пък представлява възхвала на научните, културни и велики постижения на древния Рим. У Петрарка, вторият велик италианец след Данте, си проправя най-живо път патриотичното чувство. В канцоната *Моя Италия* поетът

горчиво оплаква липсата на единство между италианските водачи. **На Италия** е възторжен поздрав на поста, отправен към природните прелести и към славата на неговото отечество. Във връзка е народното въстание, вдигнато от римския трибун Кола Ди Риенцо, Петрарка енергично се опълчва против римските аристократи и се застъпва за допускане на народа до всички граждански служби.

Този хуманизъм, това насочване към древния класически свят се явява в резултат на подчертаната значимост на личността, на индивида, на онова освобождаване от тяснофеодалната опека и от схоластичните рамки на Средновековието, освобождаване, настъпило след дълги борби на еретици, на схоластици като Тома Аквински, на монаси и монахини като Франциск Асизки и Катерина Сиенска, на поети и писатели като Данте, Петрарка и Бокачо. Тъй като Средновековието се отличава на практика и с пълна, официална немара към затрудненията и притесненията на личността, към човешките земни желания и изисквания, то новият възраждащ се дух намира естествен свой терен, естествена своя храна и опора в древния, античен свят, дето има обилна литература, в която човешката личност е всецяло и най-пространно застъпена и разглеждана във всички нейни страни и прояви. Ето защо хуманизмът се явява като двойник, като спътник на възраждащия се човешки разум, на онзи голям тласък към обновление на човека и на неговите права — Възраждането. С хуманистични интереси и възпоминания са изпълнени и някои съчинения на Петрарка, чиито заглавия говорят и за навеите на Средновековието, като *За отшелническия живот* и *За монашеското уединение*.

На челно място излиза развълнуваната човешка личност със своите неудържими копнежи за лично утвърждаване. У Петрарка това безспирно дирене, това постоянно безпокойство, този непрестанен стремеж към възход намира най-възвишен израз. Поетът е един от предшестващите на хуманизма, така както е и един от предвестниците на Възраждането е този нов дух, по-близък до човека и до земята. Той показва открито в своето творчество всички онези колебания и стремежи на човека, които досега са били потуляни и потъпквани само заради туй, че са представлявали опасност за спасението на човешката душа. В средните векове официално са били застъпвани предимно връзките на човека с въпросите на задгробното, те са били единствено

важни и от значение за човека, останалото е било недостойно за внимание.

И тъй, у Петрарка имаме едно оголване на човешката личност и извеждането ѝ на бял свят такава, каквато е тя с всичките си страни — славни и печални, достойни и недостойни. Поетът възпява неударжимата, сладостна и чаровна сила на любовното чувство зенит на духовното и земното блаженство — и неутолимата жажда за слава — друго мощно средство за изявяване на личността и за осеняването ѝ с величие и надмошцие. В един по-битов план това безпокойство, този копнеж се изразяват ту в дълги странствувания из Европа, ту в усамотявания сред провансалската природа, най-вече край изворите на Воклюз и край поречието на Сорга, е сладък унес или меланхолия и в тревожни мечти.

Петрарка не смята гръцката литература за по-голяма и по-ценна от латинската, но изпитва желание да се запознае с нея и на няколко пъти се е заемал с изучаване на гръцки език. Той пристъпва към хуманизма с по-разширен взор на филолог и на поет, като се запознава с трудовете на видните автори от ранното Средновековие, особено е Августин, богат с нравствени напътвания, както и с големите компилации на средновековните ерудити Йероним, Амвросий, Латанций, Григорий Велики, привличан от тяхната непосредствена хуманност в противовес на студените и сковани схоластици. Появява се вече книжовникът и художникът с вяра в културата и в човешката добродетелност, творецът, бдящ над човешкото си достойнство и разчитащ на свободата на своя човешки дух. Това желание за свободен и искрен разговор с великите люде на миналото, стремеж да се почерпи поука и мъдрост от тях, като се потърси въображаемо убежище далеч от низостите на века, е една от най-ярките и дълбоки прояви на хуманизма на Петрарка...

Франческо Петрарка е роден в Арецо, град в Тоскана, от родители флорентинци, през 1304 г., и умира през 1374 г. Баща му Петрако, юрист, се преселва с цялото си домочadie в Авиньон — Франция, известен в историята на (анодна Европа като седалище на папите по онова време. И тъй, малкият Франческо, едва седемгодишен, напуска родната си страна, но за щастие недалеч от Авиньон се е

установил и един тоскански учител, при когото баща му го дава да се учи. Баща му мисли, че няма по-хубава наука от юриспруденцията, и изпраща по-сетне сина си в един от най-известните университети, в Монпелие — Южна Франция. На 16-годишна възраст Франческо се прехвърля в университета в Болоня. Той има радостта да слуша лекциите на известния поет, представител на „Сладкия нов стил“, Чино да Пистоя, с когото е в тясно приятелство, завързва приятелски отношения и е Джакомо Колона, известен римски благородник. Родителите на Петрарка умират и той е принуден да се върне в Авиньон, за да си намери някоя служба. Поетът е един многообещаващ младеж, очите му искрят от младост, а сърцето му е изпълнено с поезия. С особена грижа заляга той за своята външност. Винаги е елегантно облечен, с къдрави коси, които понякога прикриват изгорялото му или опарено от горещото желязо при къдренето чело. Вместо да се нарече Франческо Петрако, той избира по-благозвучното име Петрарка. Един такъв младеж естествено притегля към себе си погледите на нежния пол. Ето че среща един ден — на 6 април 1327 г. — в църквата „Св. Клара“ в Авиньон онази, която, както Беатриче за Данте, ще бъде не жената на неговия живот, а на неговата душа, на неговата поезия — Лаура. Любовта към Лаура не се е реализирала никога в действителността, тя е съществувала и се е разраствала изключително като блян и силно желание. Затова пък тя е могла да изтрае толкова дълги години и да служи за все по-мощно и непресъхващо вдъхновение на поета. Петрарка е имал само редки случаи през това време да зърне Лаура. Но тя се е превърнала в поетичен символ, породили е творби е широк и разнообразен психологически опит не само из областта на любовните мотиви (известен брой стихотворения са посветени на граждански, етични и религиозни теми). Между двамата съществува любов от разстояние, за да не би да се материализира и пресъхне, да се поквари и похаби. Лаура, както е известно, се омъжва и умира 21 години по-късно — на 26 април 1348 г., но бива дълго време възпявана от поета и след нейната смърт. Поезията на Петрарка има за предмет не толкова красотата, която го привлича, а как действа тя върху него. Начинът, по който въздейства тази любов, съставлява дългата и вълнуваща история на неговата поезия.

Възпяваната любов е съпътствувана с постоянно незадоволено желание, продължило и след смъртта на жената. Понякога, изглежда, като че ли поетът се примирява и свиква с това желание и това влечение, друг път пък страстта се възбужда жестоко и го кара да търси жената и да съжالياва за миналото време, през което той не е намерил никаква утеха. След смъртта на Лаура любовта се пренася сред небесните висини, добива все по-отчетлив духовен характер. Лаура е все така много красива, дори по-благосклонна към поета и той ридае за загубеното щастие, особено като има пред вид суровата действителност — смъртта и суетата на живота. Цялата тази гама от любовни трепети и вълнения е съпроводена от разкаяния, изповеди, моления. Трябва да се отбележи, че в поетичния стил на Петрарка присъствуват античната култура, антични езикови и изразни средства. При прехода от стария обществен строй към новия личността на поета се чувства самотна. Душевният мир на Петрарка с неговата дълбока сърцераздирателна лична драма се проявява и очертава с особена сила и покъртителна екзистенциална жажда чрез нежния образ на Лаура признак на неутолим копнеж. Лаура го привлича, събира в себе си и сублимира онези нравствени красоти, които разпадащото се общество не може да даде. Природата, и тя със своето деликатно присъствие, е съзвучна е този усамотен мир. Елементи от пейзажа са едва загатнати, леко докосвани, сякаш за да не внесат тон на смущение в дълбоката тишина, която цари и душата на поета: „чиста вода“, „диви гори“, „усамотено голо поле“, „високи планини“, „извор“, „бряг“, „зелена трева“, „далечно селище“, „вежлив клон“. Внимателното и неусетно споменати, обещаващи по този начин убежище и успокоение на постоянните трепети на разтревоженото и изморено сърце. Поетът брани страстно и открито любимата си, твърдейки, че тя е „светлина от божествената светлина“, „огледало на непорочност“, като добавя, че нищо от нея не е смъртно, че всичко е вечно и безсмъртно. Той обичал не плътта, а безсмъртната душа на Лаура. Земната слава е също тъй греховна и суетна, но той не може да се откаже от нея. Размишления и опасения, които разкриват дълбокия драматизъм, острия конфликт между аскетичното наследство от миналите векове и неудържимата сила и привлекателност на земните страсти и чувства, погълнали цялото му същество. (Нека да припомним в този ред на мисли, че Петрарка не е бил женен и че през 1337 г. и съответно през 1343 г. му

се раждат две извънбрачни рожби — Джовани и любимата му дъщеря Франческа.) Традиционната култура с ударението ѝ, поставено на отвъдземното, силно притиска жизнените изблици на духа на поета, който се бори, здраво обвързан в тях, с цялото си сърце и цялата си душа, озарен и окрилян от тяхната топлина и от техния блясък:

„— Колко съм злочест! Значи, без да зная, с две вериги съм обвързан?“ — отвръща поетът на Августин (Блажени Августин) в знаменития диалог между двамата, писан на латински и озаглавен „Secretum“, *Моята тайна* — най-ценният документ, написан от Петрарка на латински език, който ни помага да вникнем в духа на поета. Драматичната борба на Петрарка е съвсем ясно отразена там от самия него.

„— Да — подема Августин, — и ти трябваше да знаеш това по-добре от мене. За съжаление тези вериги ти се струваха украшение и ти се хвана за тяхната красота! И ако се изразим образно, ти си затворник, който чувствава задоволство да гледа белезниците си и не усеща, че го стискат. Горкият! Ти си обвързан с тях, а се хвалиш и си доволен.

— Кои са тези вериги? — запитва Франческо.

— Любов и слава — му отвръща Августин.

Ф. — Добри боже, това ли наричаш вериги? От тях искаш да освободиш душата ми!

А. — Бих искал; но много не се надявам... те ти харесват и ти навреждат, заблуждавайки те под булото на нещо добро...

Ф. — Какво зло съм сторил, та да загубя това, което ми е най-скъпо? Какво съм сторил, та ти искаш да потопиш в безбрежен мрак най-светлата част от духа ми?“

И по-нататък:

„А. — Да, предмет на тези разсъждения е една смъртна жена, за която, казвам го със съжаление, си изразходвал по-голяма част от живота си. Не мога да разбера как един такъв силен интелект като твой е могъл да прекара толкова време в състояние на такава странна лудост!...“

Напразно е това боричкане между едната и другата стихия, между средновековната и ренесансовата. Поетът е дал сърцето си на последната. Това състояние е изповядано в един прочут стих: „Виждам по-хубавото, но за по-лошото се улавям!“ По-хубавото — в съгласие с аскетичния морал, по-лошото — удовлетворяване на личните страсти. Поетът се движи из най-пусти поля; за да остане далеч от хората, той гледа внимателно да крачи настрани от техните стъпки; няма друго средство, за да прикрие от хорския поглед чувството, което гори у него. Само природата знае какъв е всъщност неговият живот, който остава скрит от людско око. Но любовта е с него, тя е скрита вътре в душата му. Терзае го и денем, и нощем. Вечерната тишина служи за великолепен сценарий на безпокойството на поета, който изпитва страх пред настъпващото мнимо успокоение на нощта, когато ще трябва да остане посред нея съвсем сам със себе си.

Това раздвоение у Петрарка между жизнелюбие и жизнеотрицание създава у него постоянно чувство на недоволство, на униние, на печал, чувство на бягство от света и на странене от деятелни занимания, едно състояние на душевна апатия, скука и неопределеност. Петрарка — за разлика от героичната и несломима натура на Данте — притежава нежна, постоянно колеблива природа, така трогателно люшкана от вълните на времето.

Със своя **Канцониере** Петрарка проправя новите пътища не само на италианската, но и на европейската лирика; е тях любовното чувство и жаждата за слава — те за основни тежнения и изяви на човешката личност добиват гражданственост и образуват нов влог в историята на общочовешката култура.

Стиховете в **Канцониере** изобилствуват със съзвучия и ако под поезия трябва да се разбира музикално и фантастично преобразуване и сублимиране на действителността, малко творби в историята на европейската поезия биха съперничили на тази поема. Превъзнесен от опиянение, поетът създава задушевни, трогателни песни. Особената чувствителност както към радостта, тъй и към тъгата, бързото и неусетно преминаване от едната към другата довеждат до изненадващи лирични ефекти. Тези срещи и стълкновения между тези два цвята, така мъдро сплетени и съпоставяни и дълбоко почувствувани, раждат най-очарователна и пленителна поезия. Такива са например канционите: „Свежи, сладки бисерни води“, „От блян на блян, от хълм на хълм...“,

където поетът присъствува с цялата си душа, скръбна и радостна, въображението — с цялото си вълшебство, природата — със своите дървета и цветя, със своите долини и реки, със своите планини и хълмове. За известно време той силно желае Лаура, понякога това желание е дори сензуално, но възпряло от резервираността на Лаура, то се превръща в духовно, в превъзнасяне на душата пред красотата.

Възприето е **Канцониере** да се разделя на две части — първата преди смъртта, а втората след смъртта на Лаура. Религиозното чувство навлиза повече във втората част на стихосбирката, тоест след смъртта на Лаура, когато авторът дава израз на копнежа си да напусне „този земен затвор“ и да се срещне лице в лице с бога и, разбира се, също тъй с Лаура, подобно на Данте с Беатриче в **Рай**. Това чувство намира пълното си посвещение в песента **Хубава Дево**, с която завършва **Канцониере**.

Въпреки признанието му, че „това, което на света се нрави, е кратък сън“, суетата за Петрарка е тъй мила, че гали цялото му съществуване. Малко писатели са чувствували така силно нуждата да говорят за себе си. Амбицията и желанието за слава са неразривно свързани със същността на живота на Петрарка. Поетът обича да припомня за себе си уж с чувство на „скромност“. А с какви ловки маневри той успява да се добере до ожидания лавров венец. Чрез приятели и влиятелни личности в един и същ ден получава покана за лаврово увенчаване на поет както от Римския сенат, така и от Сорбоната в Париж.

В края на живота си Петрарка се прехвърля окончателно в Италия, отначало във Венеция, а последните четири години прекарва в Аркуа, селце до Падуа, в пълно уединение под грижите на дъщеря си Франческа, откъснат от света.

Известни стилни комбинации и изкусни словесни съчетания и съзвучия, известна гальовна фразеология, стихове, изпълнени било с прекалени въздишки, било с хвалебствия, повтаряни и подражават/ до втръсване през следващите векове в Италия или извън нея, създават тъй наречения петраркизъм в историята на литературата. Големият Петрарка обаче си остава неподражаем с богатството и разнообразието на душевните отсенки и с мелодичността на най-нежните и вгълбени трепети на човешкото сърце. Новата епоха, епохата на Петрарка, влива вече очи предимно в човечността на чувствата и страстите. Трескавият

характер на толкова изповеди, душевни безпокойства, необясними смущения говорят за отмирането на едно и тулено общество, лишено от вяра в живота и в нравствените устои.

Плоф. Иван Петканов

ЗА ЖИВОТА НА МАДОНА ЛАУРА

1. СОНЕТ

*Надявам се, че ти — читателю, открил
зад тези редове горчивите печали,
които моя дух безпътен са терзали
на младини, когато друг човек съм бил;*

*и плачех нощ и ден, отчаян и унил,
или ликувах в плен на нови идеали,
че ти поне, любов и скръб познал, едва ли
безумствата ми би жестоко укорил!*

*Но виждам, че сега от всички съм осмян:
разнасят се мълви, тълпата ми се чуди
и аз вървя — навел глава от жал и свян.*

*Позорът е плодът на страстите ми луди!
И с плач изплащам днес младежките заблуди
съзнал, че на света красивото е блян!*

2. СОНЕТ

*За да си отмъсти в един-единствен ден
и да даде за не един погром разплата,
Амур изопна пак изящно тетивата
и ме задебна — враг, в засада спотаен.*

*Духът ми бе едва в сърцето укрепен,
готов докрай оттам да води с чест войната,
когато пъргаво Амур заби стрелата*

там, дето неведнъж върхът ѝ бе строшен.

*Объркан и смутен от първата стрела,
духът ми нямаше ни сили, нито време
да сложи броня и оръжие да вземе;*

*или да се стаи зад твърдата скала
на разума, където да мълчи, запазен
от тая нелечима и горчива казън.*

3. СОНЕТ

*Бе в оня свят ден^[1], в който дневните лъчи
от жал за своя висш Творец се помрачиха,
когато изведнъж, мадона, ме плениха
и обковаха здраво вашите очи.*

*Не вярвах, че Амур със своя лък хвърчи
и в тоя ден на скръб и на набожност тиха.
Не бях нащрек, уви, ала бедата лиха
и мене както всички хора помрачи.*

*Амур ме свари слаб — съвсем неукрепен,
с голям пробой — от сълзите безброй пробит
през клетите очи направо до сърцето...*

*Ала нечестно той постъпи според мен:
да забодее без жал в гърба ми острието,
а да пожали вас — прикритата зад щит!*

4. СОНЕТ

*Така е съдено на лудата ми страст
да крета, обезсилена и изтерзана,
след бягащата с гняв пред мен, необкована*

в ярема на Амура, който влача аз,

*че все по-трудно е след всеки минал час
по-сигурен и по-похвален път да хвана.
От разум здрав и бич корав необузdana,
страстта ми слуша само робския си глас!*

*Развихрен кон, захапал яростно юздата,
тя сляпо ме влече, против самия мен,
направо в пропастта на злото и бедата.*

*И само за да стигне лавъра, където
ще вкуси от плода — и кисел, и зелен, —
от който не здравее, а боли сърцето!*

5. СОНЕТ

*Край тези хълмове^[2], които озари
с лика си дивната жена, която кара
в несподелена жарка обич да изгаря
човекът, който в тази клетка ни дари,*

*прекарвахме безгрижно в цветните гори
живота — мил и за човека, и за звяра
и чуруликахме неспирно в надпревара,
без страх, че робство сменя волните игри.*

*Но пред смъртта си в този тягостен затвор,
където гаснем без игри и без простор,
за нас изгря в скръбта една утеха ясна:*

*че него в пъкъл по-жесток и чер тя тласна:
обвърза го така с прекрасния си взор,
че гасне той сега в килия триж по-тясна.*

6. СОНЕТ

Щом дневната звезда^[3], брояща часовете,
спре до Телеца^[4] — ярък знак на пролетта,
в рогата му такава мощ излива тя,
че всичко на земята с нови дрехи свети.

Не само вън — сред нивите и лесовете —
пъстроят и блестят ухаещи цветя,
ала и вътре — в мрака вечен, — под пръстта,
кълни неудържимо всичко — злак и цвете.

От тая благодат е всеки сладък плод...
С такава мощ за мен е и ликът на тази,
която е звезда сред другите жени.

Той дава на мечти и стихове живот!
Но тъй като закрит лика си мил тя пази,
за мене не изгряват пролетните дни.

7. БАЛАДА

Откакто, доне, подразбрахте вие
за чувството, което
прогонва всеки друг блян от сърце,
и нощ, и ден воал лика ви крие.
И докато — за друго ослепели,
очите тайно пиеха наслади,
ликът ви светеше от благост тиха.
Но щом Амур мечтите ми издаде,
неземните коси и лик в дантели
и в мрежата на булото се скриха:
от най-любимото ми ме лишиха.
А булото ви, с ревност непозната,
непримиримо крие светлината

на погледа ви, за да ме убие.

8. СОНЕТ

*Ако надмогна в младост толкова злини,
несгоди, горест, мъки и сълзи горчиви
и видя с болка вашите очи красиви
помръкнали — без жар — в дълбоки старини;*

*и видя посребрени златните вълни
на дивните коси, а вас — в одежди сиви;
и с болна бледина чертите приветливи,
които гледах с няма плахост в младини;*

*тогава може би Амур ще ми внуши
да ви разкрия как сърцето ми души
безброй години вече горест мъченишка.*

*И чужда ли е друга сладост в старостта,
надявам се поне да вкуся радостта
от тихата ви, закъсняла с век въздишка.*

9. СОНЕТ

*Взел дивния ѝ лик, Амур по някой час
сред другите красавици се появява
и прелестта ѝ толкова по-ярка става,
че с нова мощ от нея се пленявам аз.*

*И благославям мястото, деня и този час,
когато в свода взорът ми се устремява.
— Благодари, душа — прошепвам аз тогава, —
че си избрана за такава висша страст!*

От нея идва тая сила непозната,

*която в друг мир — по-красив и чист — извежда
и откъдето жалък този тук изглежда.*

*От нея тайно ти израстват и крилата,
които те отнасят право в небесата
на светлата и неугасваща надежда.*

10. БАЛАДА

*Очи нещастни мои, докато ви
заглеждам в нейното лице омайно,
блаженствувайте тайно,
защото идват вече дни сурови!
Смъртта ми само може да разбие
крилата на мечтите ми, въззети
безспир назад към светлините ясни,
ала и най-слаб лъх на ветровете
от вас — очи, звездите ви ще скрие,
защото вие сте от плът — безвластни.
И затова сега, очи нещастни,
макар че миг за горък плач настава,
опийте се в забрава
с минутен чар пред дългите отрови!*

11. СОНЕТ

*Повлякъл морна плът, от мъката сломен,
при всяка крачка се извъръщам аз назад да
поема ведър дъх от вашата прохлада
и стенейки: „Горко ми!“ — тръгвам ободрен.*

*Но угнетен, че ви оставям там — зад мен,
пред дългия ми път и кратката наслада,
духът ми пак в униние и страх изпада
и аз навеждам с болка поглед насълзен.*

*Понякога се питам с таен страх сред път:
„Дали ще могат тези тела нездрави
далеч от своята любов да устоят?“*

*Ала Амур нашепва в мен: „Нима забрави,
че с този чародеен нечовешки дар
са надарени само любещите с жар?“*

12. СОНЕТ

*Превит и беловлас, старикът се прощава
с любимия си дом, където е живял,
и своите деца изпълнил с тиха жал,
на поклонение далечно заминава.*

*Повличайки едва снагата си болнава
от път и старини съвсем изнемощял,
но сетните си дни на тоя дълг отдал,
възмогва немоцта си с дух и воля здрава*

*и тръгва той за Рим с едничката мечта
да види приживе лицето на Месия^[5],
което вярва пак да гледа след смъртта...*

*Така и аз вървя, мадона, с поглед, взрян
във всеки образ чужд, с надежда да открия
чертите на лика ви дивен и желан.*

13. СОНЕТ

*Горещ поток от топли сълзи се излива
но моя лик и аз въздишам изтерзан,
когато скръбният ми взор е прикован
във вас — и светла радост, и печал горчива.*

*И вярно, прел усмивката ви приветлива
и докато в очите ви съм жадно взрян,
угасва парещата жар на моя блян
и огнената моя скръб за миг заспива.*

*Но моят дух безпомощно се вледенява,
когато скъпите ми греещи звезди
раздялата без жал отдалечи от мен.*

*С ключа могъщ на любовта освободен,
след вас стремително полита той тогава
и трудно се завръща в моите гърди.*

14. СОНЕТ

*Известни същества понасят светлината
и вперват дръзко взор и в слънцето дори;
но други се боят от светлите зари
и търсят през деня убежище в тъмата.*

*А трети пък — със страст безсмислена в душата
завършват в огъня приятните игри,
разбирайки, че той безмилостно гори...
Уви! При тях и мен е сложила съдбата!*

*Защото сигурно ще бъда изгорен
от ярките лъчи на погледа ѝ ясен,
от който аз не знам да бягам с ужас в мрака:*

*така — облян в сълзи и с поглед заслепен —
лятя стремително след моя дял нещастен
направо в пламъка, където смърт ме чака.*

15. СОНЕТ

*Срамувам се понякога, че в звучен стих
не смогнах дивната ви прелест да възславя,
ни времето, когато ви видях такава,
мадона, че от вас навеки се плених.*

*Но — неуверен в силите си — предреших,
че Музата ми дар такъв не притежава
и — пред върха на тая мисъл величава —
заставах вледенен от смут и шемет лих.*

*А колко пъти Музата ми, вдъхновена,
отваряше уста, но млъкваше за миг,
че звънка песен пее ли смутен език?*

*И колко пъти тя улавяше перото,
ала ръката ѝ го пускате сломена
и пред самия връх навеждаше челото!*

16. СОНЕТ

*Веднъж ли, враг мой нежен, за да спра войните
с прекрасния ви взор, бях искрено готов
сърцето си да му оставя в плен суров,
но гордият ви дух не гледа в низините!*

*А и напразни, и излишни са мечтите
на другите жени за моята любов,
че глух съм аз сега за друг вопиец зов
и не ценя това, което не цените.*

*Ала ако сега сърцето ми закрила,
прогонено от мен, не срещне и у вас,
и както друга страст не би го съблазнила,*

*от пътя си го може да се отклони...
Вината за това ще тегне върху нас,*

но повече на вас, че вас то по̀цени!

17. СЕКСТИНА

За всяка жива твар, родена на земята —
освен за мразещите огненото слънце,
трудът е грижа през изтичащия ден;
и щом на небосвода запламтят звездите,
коя в уютен дом, коя на клон в горите
блажено спи до пукването на зората.

А миг покой за мен не носи ни зората,
която гони с огън мрака от земята
и буди с песни зверовете по горите;
ни дискът светъл на изгряващото слънце.
И вечер, щом се наредят над мен звездите,
аз пак изпращам — плачещ — гаснещия ден.

А щом нощта подгони слънчевия ден
и другаде след нея е на път зората,
аз разгадавам ориста си по звездите,
които са ме сътворили от земята,
и с плач горчив проклинам гибелното Слънце^[6],
което ме превръща в див звяр от горите.

Не вярвам да живее даже звяр в горите
по-горд и зъл — ни в черна нощ, ни в ясен ден —
от този звяр, за който под луна и слънце
ридая аз, невкусил дрямка до зората.
Но въпреки че тленна твар съм на земята,
всесилната ми нежна страст е от звездите.

Преди да се въззема в пътя към звездите
или да полетя на страстите в горите,
оставяйки плътта си — шепа прах в земята, —
да видех в нея жал поне, че само в ден

*ще ми възвърне век нощта, преди зората
да озари и връх, и дол пред изгрев-слънце.*

*И да прекараме сами след залез-слънце
една-едничка нощ блажена под звездите,
и да не светва вече никога зората,
и тя да не се възплътява в лавър^[7] от горите,
за да ми се изплъзне както в онзи ден,
когато Дафне става лавър на земята.*

*Но моят гроб ще е в земята под горите
и всеки ден ще светват — дребни — пак звездите,
преди зората да роди в простора слънце.*

18. КАНЦОНА

*Изплаче ли се, стихва болката ужасна;
и аз ще кажа как живях на свобода
и гледах малкия и сляп Амур с насмешка,
преди да видя — в утрото на любовта
как никна и за дни в дърво с клонак израсна
безмилостният кълн на любовта младежка;
и как, за да накаже тази моя грешка
и да даде чрез мен на другите поуки,
Амур изля върху ми целия си яд.
Ще изповядам най-назад
и другите си многобройни злополуки,
макар да знам, че на земята не остава
ни кичеста дъбрава, ни безлюден кът,
където да не екнат моите въздишки.
Ако объркам някои по-дребни нишки,
аз моля моите тъги да ми простят!
Че мисълта, която ме обременява,
ме кара всяка друга мисъл да забравя;
и себе си дори, защото властно тя
владее вечното — духа, а аз — плътта!*

А от минутата, в която ме обстреля
Амур за пръв път, минаха безброй лета.
Изгубих с тях младежкия си вид и ето;
избързалите черни грижи и скръбта
ме вмъкнаха несетно в ризница дебела
и с диамантен щит бронираха сърцето.
Сълзи не ми течаха още по лицето
и страшно чудо ми изглеждате тогава
у другите това, което аз не бях...
Какво бях! А какво съм? Ах!
Щастливия и смърт щастлива увенчава!
Злосторникът Амур, отгатнал по словата,
че всуе с мен отровните сгрели хаби
и с тях не е пробил и връхната ми риза,
в съюз с най-мощната мадона влиза,
против която не помагат ни молби,
ни ум, ни сила, нито даже хитрината.
И двамата — без жал, с изкусност непозната
ме въплътиха в лавър дъхав и зелен
и в леген пек, и в снегоносен зимен ден.
Какво не преживях — объркан и покъртен,
когато проумях в какво съм бил втъкан:
косите ми такива клончета зелени,
с каквито вярвах, че ще бъда увенчан.
И не с крака, каквито има всеки смъртен
(и крайниците по душата са отлени),
а с две дървесни коренища, потопени,
но не в Пеней^[8], ами в река по-страховита;^[9]
а за ръце — два клона виснеха от мен!
Но повече бях вледенен
от образа на тая твар^[10], с бял пух покрита,
защото — мимо Зевс, на вис се устремява.
Като надеждата ми дръзнала и тя!
Надеждата, която — изтерзан — не знаех
ни де, ни как да диря, и безспир ридаех
там, дето тя ми бе отнета... През нощта
и през деня я търсех вред и оттогава

до днес езикът ми нещастен не престава
да стене и оплаква клелия ми дял.
И аз с гласа взех и цвета на лебед бял!^[11]
Така вървах безспир край този бряг любим и
говорех, пеейки със странен птичи глас!
За милосърдие се молах безотрадно!
Тук никой досега любовната си страст
не е изливал с вопли по-неутешими,
за да смили сърце така и зло, и хладно,
че споменът дори изгаря безпощадно.
Но повече, отколкото разказах вече
за моя сладък, но и безпощаден враг,
ще трябва да разкажеш пак,
макар че трудно ще намеря точни речи...
А тя, която с поглед мил цари в душите,
разби гръдта ми, взе сърцето ми в ръка
и прошептя: „Не казвай никому ни слово!“
Сама — по-друга вече — я видях отново.
Не я познах дори (все мамим се така)!
Смутен и плах разкрих надеждите си скрити,
а тя — със своя обичаен хлад в очите,
в миг ме превърна, строго гледайки към мен,
от жив човек — в учуден камък оживен!
А тя е такъв смут явен на лицето рече,
че потреперах вътре в този камък як:
„Не съм това, което търсиш ти!“ Накрая,
ако човешка плът и дух приема пак
пророних: всичко ще понасям с радост вече.
Ела, любов — мъчител мой, — за да ридая!
А междувременно закрчих! Как? Не зная!

И търсейки за станалото в мен вината,
ни жив, ни мъртъв скитах този ден в несвяст.
Но нямам много време аз
напълно да предам с перото си нещата
и много, в морната ми памет съхранени,
пропускам. В тази крачка песен ще предам

неща, които удивяват всички хора.
Сърцето бе обвила тягостна умора
и ни с мълчание ще го снася, аз знам,
ни с волята на добродетелите ценни.
А живите слова ми бяха запретени!
И аз с мастилото и листа бял коря:
— Цари тя в мен! Не нося грях, ако умра!

Добре е — мислех си — със стихове приветни
да се издигна в нейните очи. Уви!
И тези мисли ме изпълваха със сила.
Но самоунижението я гневи
поякога: това ми стана ясно сетне,
когато есенна мъгла ме бе обвила.
Щом чу молби, изчезна светлината мила!
И аз, не виждайки от нея по земята
ни сянка, ни следа дори около мен,
като човек за сън сломен,
се хвърлих с болка нелечима на тревата
и там, на жалби и тъги огладен,
отпуснах аз на воля моите сълзи.
Оставих ги свободно да текат обилно.
И както в топли дни, огрян от слънце силно,
се стапя сняг, така това ме порази
и ме превърна в ручейче от извор хладен.
То ме следеше дълго в пътя безотраден...
А кой е чул човек да става извор тук?
Но истина е в разказа ми всеки звук!

Душата, надарена с доброта от Бога
(от него само идва всяка доброта),
с готовност безпределна всеки грях прощава,
понеже негово подобие е тя,
на този, който с благост плаха и тревога
потърси лек и милост в мъката корава.
И даже, мимо своя нрав, ако забавя
с дни милостта си, в нея пак се той оглежда.

Внушава тя по този начин искрен страх
от друг подобен земен грях,
защото всеки сторен грях нов грях довежда.
Мадона с милосърдие и жал в душата
се вгледа в мене и можа да разбере,
че с мъките си съм изкупил всички грешки,
и с благодат тя ми върна образа човешки.
Но да не вярваш в нищо тук е най-добре!
Щом после пак допуснах грешката позната,
тя ме превърна в камък твърд. Без тежината
на моите меса останах само глас
и името ѝ и смъртта си виках аз!
Страдалец грешен дух, осъден безнадеждно
в безлюдни пещери и дупки да блуждай
и дързостта си оплаква без ограда!
А после и на тази скръб настана край
и придобих отново тялото си прежно
(навярно затова, че в него по се страда)!
Веднъж, преследвайки лова си, с изненада
се озовах при бистроструен вир в гората,
където този звяр — красив и страховит —
стоеше горд и непокрит
под слънцето, издигнало се в небесата.
За мен това е щастие неповторимо
и аз загледах жадно; тя умря от срам
и в своя гняв, за да се скрие в миг безследно,
ме плисна с ледена вода в лицето бледно!
Не лъжа (но лъжа ще ви изглежда, знам):
усетих как за мигове невъзвратимо
в елен^[12] бездомен се превърнах зримо
и подивял, и сам аз бродя и до днес,
следен от стръвен кучи лай от лес на лес!

Ала не се превърнах в онзи облак златен^[13];
излял се после от небето в дъжд безцен
и дал на Зевса и наслада, и разтуха!
Но бях аз ярък плам, от взора ѝ раздухан;

*и горд орел бях, в небесата устремен,
и я издишах в небосвода необятен;
и не напуснах първия си вид приятен:
дори под неговата нежна сянка аз
избягнах всяка друга нежелана страст!*

19. СЕКСТИНА

*Видях девойка млада под прекрасен лавър —
по-бяла и по-ледена от девствен сняг,
негрят дори от слънцето безчет години.
И нейният мил глас, лицето и косите
така ми грабнаха сърцето и очите,
че ще ги виждам аз от морска шир и бряг.*

*И мислите за нея ще ударят в бряг,
когато не остане лист зелен от лавър;
когато ми изсъхнат сълзите в очите
и видим: лед да става плам, а огън — сняг!
Не ще ми стигнат дни по броя на косите
за да дочакам този ден или години.*

*Понеже си отлитат земните години
и в миг смъртта ще ни свали на своя бряг,
без оглед на това какви са ни косите,
ще следваме сянката на този сладък лавър
и в слънчеви горещини, и в дъжд, и в сняг,
и докато смъртта ми угаси очите!*

*Незнайна е такава прелест на очите
ни в днешни времена, ни в древните години:
топят ме, както слънце стапя пухкав сняг;
от мен потича горестна река без бряг,
насочвана от любовта към злия лавър —
брилянтен храст със златни блясъци в косите*

*Страхувам се, че ще се посребрят косите,
преди да видя състрадание в очите
на моя идол, възплътен в прекрасен лавър,
след който аз от седем горестни години,
въздишайки сломен, вървя от бряг на бряг
и ден и нощ, и в летен пек, и в леден сняг.*

*Отвътре — неугасващ жар, отвън — бял сняг,
все с тия мисли, докато сменя косите,
безспирно аз ще бродя с плач от бряг на бряг
с надежда да събудя нежна жал в очите
на лавъра, дори след хиляди години,
ако, макар и култ, живее този лавър.*

*Топаз и злато, разпилени в пресен сняг,
бледнеят — жалки — пред косите и очите
на лавъра, подели ме към сетен бряг.*

20. СОНЕТ

*Ако си иде преждевременно от нас
това сърце — пленително и възвишено, —
по добродетели ще бъде настанено
в най-светлата за смъртните небесна част.*

*Ако е между Третата звезда^[14] и Марс,
тогава Слънцето ще бъде затъмнено;
блажените от тая сфера възхитено
край нея мигом ще се наредят в захлас.*

*Ако е под Четвъртата звезда наред,
от трите други тя ще бъде по-напред
по блясък и по име, и по райска слава.*

*До Петата звезда не би се наредила!
Но с Юпитер рече ли горе да застава,*

по прелест всичките звезди би помрачила!

21. СОНЕТ

*Колкото по-близо е денят указан,
който слага край на земния ни път,
все по-ясно е, че дните си летят,
а надеждите ми в тях са блян напразен.*

*Малко още — казвам си — в света омразен
ще си шепнем за любов! Виж! Мощ и плът
сняг нетраен — безвъзвратно се топят
и ни носят мир без скърби и съблазън!*

*С тях ще се стоят и този празен блян,
с който от години плача изтерзан,
и безгрижен смях, и плач, и страх, и злоба.*

*Ще узнаем с болка, че на този свят
смъртните натрупват грижи, скръб и яд
и ги влачат безполезно чак до гроба!*

22. СОНЕТ

*Любовната звезда бе вече зазорила
на изток, а на север, грейнала в безкрая —
пленителна и ярка, — трепкаше оная^[15]
която и Юнона беше разярила!*

*Невчесана и боса — огъня стъкмила,
старицата предеше в малката си стая;
и влюбените вече стенеха пред края
на нощната си радост и наслада мила.*

когато моята Надежда се яви

*в сърцето ми, но не по пътя на очите,
затворен от съня и мокър от сълзите.*

*Каква бе бледа и различна тя, уви!
Но прошептя: „Защо душата ти унива?
Очите ти ще ми се радват — още жива!“*

23. СОНЕТ

*В безлюдните поля — далече от тълпата —
аз крача бавно сам, угрижен и вглъбен!
И зорко бдя, готов да бягам ужасен,
съгледам ли следи от стъпки по земята.*

*От хорските очи едничка самотата
остава най-добро прикритие за мен;
защото си личи по моя вид сломен
как скритата любов гори безспир в душата!*

*И вече почвам сам да мисля, че дъбрави,
полета, планини и ручеи пенливи
познават тайната на моя дял горчив.*

*Защото ни за миг Амур не ме остави
и всякъде — дори и в лесовете диви —
вървеше с мене — спътник приказлив!*

24. СОНЕТ

*Да знам, че след смъртта завинаги духът
ще бъде изцелен от любовта си страстна,
с ръцете си аз сам безмилостно ще гласна
в студената земя нещастната си плът!*

Обаче се боя, че може би отвъд

*не ще намеря мир, а пак война ужасна,
и колеблив сега пред стъпката опасна,
ни жив, ни мъртъв аз стоя на кръстопът!*

*Ударил е часът жестоката стрела,
сразила не едно създание прекрасно,
да забодне и в мен студени острила!*

*Аз моля за това Смъртта, която ясно
изписа на лика ми своя бледен цвят,
а още ме държи забравен в този свят.*

25. СОНЕТ

*Орсо^[16], няма ров, ни дол, ни зъл овраг;
ни поток, ни благо, ни река пенлива,
ни море, което жадно ги изпива;
ни мъгла, ни трънест горски храсталак;*

*ни по-върл и зъл, и безсърдечен враг
от воала плътен, който с ревност дива
двете хубави очи от мен прикрива
и нарежда: „Клетнико, плачи недраг!“*

*От това им (свят или надменност хладна)
свеждане, което мигом угасява
моите надежди и ми носи смърт.*

*И от бялата ръка — най-безпощадна —
винаги готова сръчно да застава
пред очите ми като отломък твърд!*

26. СОНЕТ

Толкова ме плаши този взор омаен,

*в който Гибелта ме дебне, хитро скрита,
че като хлапак от пръчка страховита
бягам аз от него презглава отчаян!*

*На света отдавна няма кът потаен,
дето да не съм се скривал за защита
от омаята, която ме уплита
и ме прави труп, от хладна пръст изваян.*

*Затова не ви и посетих навреме:
криех се от взора, който ме убива!
А това не с постъпка невежлива!*

*Но все пак, когато своя дял жесток
някой е готов с наслада да приеме,
значи, той за преданост е дал залог!*

27. СОНЕТ

*Синът Латонин^[17] вече за девети път
подава лик на изток, за да търси тая,
която с него тук и другиго омая,
напрасно да въздишат и да се томят.*

*Ала като не знаеше къде — в кой кът —
е скрита — близо ли или далеч в безкрая,
подобно на неизцелим болник, накрая
той се укри посърнал зад далечен рът.*

*Така, убит от скръб, напускайки небето,
той не видя ни милото лице, което
аз ще възславям в песни, докато съм жив;*

*ни тежката печал, това лице сломила
и дивния му поглед в сълзи потопила...
И сводът си остана облачен и сив!*

28. СОНЕТ

Сам Цезар, който с кръвожадност непозната
облял в народна кръв Тесалия навред,
оплакал своя враг — нещастния си зет,
когато по чертите му познал главата!

И смелият Давид убива Голиата,
но плакал със сълзи за своя син проклет^[18]
и за Саул — противник негов по-напред, —
чиято смърт и днес изплаща планината!^[19]

Но вие — звяра, който нищо не смил
и чийто верен щит е винаги поставен
срещу Амуровите пакостни стрели —

ме гледате, пред смърт за стотен път изправен,
и ни една сълза до днес не се яви
в красивите очи, а само гняв, уви!

29. СОНЕТ

Врагът ми, в който си оглеждате очите —
желан Амуров и божествен идеал,
не с нещо, чисто свое, ви е завладял,
а с прелестта ви — по-омайна от звездите

Той ви съветва, дона, да ме заточите
далеч от вашето сърце (нещастен дял!)
и в него — горделив и непреклонен крал —
единствена и самовластна да царите!

Ала ако аз бях в сърцето ви вкован,
и огледалото не би могло, за моя сметка,

да създаде от вас суетна зла кокетка.

*Но суетата е с край твърде нежелан:
Нарцисовия завиден дял помнете!
Жестоко е сред бурени да бъдеш цвете!*

30. СОНЕТ

*Елмазът, златото и цветето в косите,
с които се обкичвате и в зима зла,
за мен са остри и отровни зли шила,
дълбоко и без жал в гърдите ми забити.*

*Така в сълзи ще се изнижат бързо дните,
че не изтрайва в мъките дори скала...
Но с мен по-зли са вашите огледала,
които ден и нощ от суета морите.*

*Те спряха моя господар да ви се моли
за мен и той го стори, сам видял
с каква наслада в тях зеници сте заболи!*

*А те са сътворени в тъжните юдоли
и адът вечната забрава им е дал,
за да са извор чер на моите неволи!*

31. СОНЕТ

*Ако от огън огънят не се смалява;
ако реки не съхнат от проливен дъжд;
ако е вярно, че водата неведнъж
на пламъка по-ярка мощ и блясък дава;*

*тогава Любовта, която овладява
сърцата и духа ни в своя плен могъщ,*

*защо — обратно в мен, по начин неприсъщ
един копнеж тя с друг копнеж унищожшава?!*

*Дали тъй както Нил с тътнежси оглушава
човека, който спира близо до вълните,
а слънцето уврежда всеки поглед смел,*

*така и с моите желания не става?
Отпуснал безразсъдно в устрема юздите,
аз бавя своя ход пред истинската цел!*

32. СОНЕТ

*Макар че те ценях, език неблагоприятен,
и те опазих от коварства и лъжси,
кажи ми: как за всичко ти се издължи?
Остави ме смутен — от гняв и срам попарен!*

*Щом бях необходим дарът ти лъчезарен,
за да смиля сърцето й, защо, кажи,
ти се вдърви и словото си унижи
до смешните слова на гъгнещ в сън кошмарен*

*И вие, сълзи — непрестанни през нощта,
които крия аз в нерада самота,
защо изсъхвате, щом тя се появява?*

*И вие, пъргави въздишки на скръбта,
несдържни друг път, секвате за миг тогава
и само моят лик тъгата ми издава!*

33. КАНЦОНА

*Когато вечер сводът бързо се накланя
към земния предел на запад, а денят*

за други хора може би отвъд изгрява,
старицата — поклонница, в далечен кът
заварена сред път, макар и изтерзана,
се оживява и вървежа ускорява.
А после в някоя дъбрава
след тягостния дълъг ден
нощта прекарва в сън блажен.
Така в почивка сладка тя съвсем забравя
несгодите от пътя и скръбта корава...
Уви! А в моя дух все повече скръбта
разраства и се разгорява
с отлитането на деня във вечността.

Когато в своята пламтяща колесница
Феб отминава и настъпващият мрак
пълзи след него неотстъпно в небесата,
копачът с нови сили заработва пак
и с весели словца и бодра песенчица
прогонва дневната умора от ръката.
А после сяда на софрата
и както в стари времена
се храни с желъди — храна,
каквато днес не се яде, но се възславя
(а който иска, с нея пак си се гощава)!
Уви! Не съм видял и нямам аз
и простичка храна такава
ни в ясен слънчев ден, ни в късен нощен час!

Пастирът види ли, че дневната планета^[20]
сънливо дири в своето легло покой
и мрак на изток замъглява кръгозора,
с тоягата овцете пак подкарва той.
Оставя извори, букаци и дерета
и ги повежда, надделял сън и умора.
А после, надалеч от хора,
подвил в заслона си глава
върху клонаци и трева,

той волен и безгрижен, и честит заспива.
А ти ме караш, о, любов немилостива,
да следвам в тоя час следите и гласа
на звяра, който ме убива,
а него ти оставяш волен сред леса!

Моряците и те — в безветрен пристан скрити,
щом зайде слънцето, на палубния под
се сгушват бързо в дрехите и спят с наслада.
Но аз, макар че слънцето е на заход,
оставяйки след себе си, в тъма обвити,
Мароко, Гибралтар, Испания, Гранада,
и носи в този свят ограда
и сладък мир на млад и стар,
на нежна птичка и див звяр.
Уви, не виждам край на мъките сурови;
обратното — натрупвам скръб и жалби нови!
Защото заживях със сладката беда
и стегнат в нейните окови,
дори не търся път и брод към свобода!

Понеже песните тешат, ще пея още.
Отжеглен от плугове и от рала,
воловете напускат вечерта браздите.
А моите въздишки тежки и тегла
защо не свършват? И защо и дни, и ноци
горчиви люти сълзи ми горят очите?
Какви надежди, в мене скрити,
съм хранил в онзи първи миг,

когато в прелестния лик
очите си съм впил, за да се запечата
там, откъдето даже сила непозната
не може да го изличи освен Смъртта,
отнасяйки ме от земята.
Ала дали ще има тая мощ и тя?

Стих мой, ако си с моя нрав
меланхоличен и вглъбен,
защото ден и нощ си с мен,
в безлюдните места ще скиташ мълчаливо
и сам, без слава, ще живееш търпеливо.
Защото ще ти стига да си мислиш там
как от едно огниво живо,
в което съм опрян, съм станал ярък плам!

34. СОНЕТ

Да бях видял отблизо тая светлина,
която отдалеч очите ми обая,
бих бил навярно със съдбата на оная,
превърнатата във вечен лавър от жена.

Но и да бъдех лавър — цял в зеленина. —
какъвто съм сега, не бих я трогнал, зная;
и по-добре е да се вкаменя накрая
в бездушна статуя е нечута здравина;

и то от диамант или от камък скъп:
за вярващите да съм святост, а тълпата
от алчни стойността ми в злато да пресмята.

Така бих снел товара на любов и скръб,
под който, угнетен, завиждам на съдбата
дори и на Атлас, понел света на гръб!

35. МАДРИГАЛ

Дори Диана не пленила с чар така
увлеклия се Актеон^[21], когато
я зърнал да се къпе в бистрата река,

*тъй както ме плени пастирката, която
переше тънкия воал, под който тя
прикрива къдрите си от блестящо злато.*

*А то с такъв неземаен блясък заблестя,
че аз замръзнах в тръпките на Любовта!*

36. МАДРИГАЛ

*Понеже тя бе с лик, от Любовта белязан,
с такава власт плени сърцето ми суетно,
че в други аз ни чар откривах, ни съблазън!*

*Но следвайки я по зелената морава,
дочух далечен глас да качва неприветно:
„Напразно ще навлезеш в гъстата дъбрава!“*

*Тогава спрях под сянката на клонест ясен
и взрях очи напред: бе див и чер гъстакът!
Разбрал, че този път нататък е опасен,
аз свих назад, преди да падне още мракът.*

37. БАЛАДА

*Жарта, която смятах угасена
от времето, несгодите и възрастта,
в душата ми, уви, пак ярко запламтя!
Не са били напълно загасени
главните ѝ, а само скрити в пепелта
и днес блестят по-буйно разгорени.
Горчивите сълзи, които лях в нощта,
би трябвало до днес да усмирят скръбта
и изворите ѝ да бъдат пресушени.
А те, уви, текат по-буйни и солени!
Нима сълзите, текли от очите,*

*не са успели този плам да загасят?
Амур (разбирам мислите му скрити)
желае лед и плам да ме косят
и мрежите му зли тъй нещо се плетат,
че сметна ли ги вече раздробени,
те се затягат все по-здраво в мене!*

38. СОНЕТ

*Щастливите ми дни са бавни и лениви;
надеждите ми — малки, блянът ми — без бряг;
на идване се влачат — тръгнат ли си пак,
те по-стремителни са от пантери диви.*

*Уви! Преди да видя дните си щастливи
и погледа ѝ благосклонен, мил и благ,
по-скоро бих видял в полето черен сняг;
морето без вода и приливи пенливи.*

*Върху скали или на пясък риба жива
или на изток слънцето да си отива —
там, откъдето бликат Тигър и Ефрат!*

*Ала дори да видя нявга дни щастливи
след толкова печал и ядове горчиви,
дали ще ги дължа на нея в този свят?*

39. БАЛАДА

*Макар че изворът на сладката ми радост
е вече скрит и пресушен,
от дивния му чар аз още съм пленен.*

*В златистите ѝ къдри с вещица лукава
Амур е скрил стръвта си зла*

*и от омайния ѝ взор с ръка корава
изстрелва кобната стрела,
която вбива в мен игла подир игла
с такъв проблясък мигновен,
че аз за друга красота съм ослепен.*

*Укрити са сега къдриците златисти
и аз ридая в мрак, злочест,
без двете светлини, пленителни и чисти —
слънца на щастие до днес.
Но да умреш от обич е въпрос на чест!
И аз издъхвам в този плен,
ала не искам да съм от любов лишен!*

40. СОНЕТ

*Благословен да е денят и този час,
и времето, и тези мигове прекрасни,
и мястото, където две зеници ясни
ме подчиниха на вълшебната си власт.*

*И първата мъчителна и сладка страст,
изпитана в Амуровите мрежи властни;
лъка, стрелите му и раните ужасни,
които в клетата си гръд усещам аз.*

*Благословени да са всеки ред и стих,
които с плам, зовейки я, ѝ посветих;
въздишките и сълзите, които лея!*

*Благословени да са белите листа,
изписани все в нейна чест! И мисълта,
лятяла ден и нощ единствено към нея!*

41. СОНЕТ

*Творецо свят, след върволицата безкрайна
от дни и нощи, пропилены с тоя блян
суетен и лъжлив, в сърцето разгорян
от прелестта ѝ, за беда, така омайна;*

*отбий ме ти със светлината си сияйна
в друг път — за по-честит живот предначертан!
Разкъсай мрежите на моя враг — тиран,
и ги лиши от чар и от мощта им тайна!*

*От единадесет години вече, смазан,
превивам ниско врат под твърдия хомот,
под който стене всеки — кротък и свиреп...*

*Не съм достоен за такава сладка казън!
Върни ме ти към по-добър и чист живот!
И напомни, че днес разпънаха и теб!^[22]*

42. БАЛАДА

*Загледана в лицето ми, което
напомняше с цвета си смъртник блед
потръпнахте от жал и с мил привет
ми върнахте живота на сърцето.*

*Жарта му, светеща сега у мен,
е дар на вашия небесен глас
и на очите ви — добри и мили!
На тях дължа, каквото имам аз!
И както волът тръгва от остен,
така те вдъхват в мене нови сили.
Сърцето ми така сте запленили,
че да опъна в миг платна за път,
щом вашите желания зоват,
за мен е сладка чест и бreme свето!*

43. СОНЕТ

*Ако сте смятали, че с жестове сърдити,
с отбягване на погледи и на слова
или със срамежливо сведена глава
ще ме принудите да прекратя молбите*

*и ще оставя да напуснете вратите
на моите гърди, в които ви вкова
завинаги Амур, бих казал при това,
че оправдано и разумно труд хабите;*

*защото нежният мил цвят обича влага
и по гласа на своята природа бяга
от песчливите изсъхнали места.*

*Но този труд, уви, за вас е труд напразен
и затова се помирете с Ориста,
за да не крейте вечно в дом, за вас омразен!*

44. СЕКСТИНА

*Просторът сив и непрогледната мъгла,
завихряна безспир от злостни ветрове,
ще се излеят скоро в ситен леден дъжд.
И вече с блясък на кристал текат реките
и вместо злачните тревни долините
се виждат само скреж и синкав зърнест лед.*

*В сърцето ми царят ужасен хлад и лед
и мисли черни ми тежат като мъгла,
която е разстлала плащ над долините,
недостижими за любовни ветрове
и обкръжени от блатата на реките,
когато от небето се излива дъжд.*

Но мимолетен е пороен едър дъжд
и слънцето помита бързо сняг и лед
и блясват с гордия си стъклен взор реките;
и никога такава мокреца мъгла,
която да не пръскат бесни ветрове,
не скрива тихия простор над долините.

Уви! Не ме тешат цветята в долините
и аз ридая в ясен ден и в хладен дъжд,
и в ледени, и в тихи топли ветрове.
Защото няма да е тя бездушен лед
и с гневен взор, помътен от мъглата,
едва когато сухи потекат реките.

И докато текат към морска шир реките
и звярът броди в дебрите по долините,
очите ѝ ще скрива тъмната мъгла,
която моите очи удавя в дъжд,
сковава нейните гърди във вечен лед
и в моите повдига тъжни ветрове.

И трябва да простя на всички ветрове
от обич към един, пленил ме сред реките
и ме заключил в злак и сладък зърнест лед
така, че аз изобразих сред долините,
където бях, лика ѝ, който — в пек и дъжд
не могат да изтрият даже ветрове.

Не се разсейва в миг мъгла от ветрове
като в деня^[23], когато те видях, ни в дъжд
пресъхват някога реките в долините!

45. СОНЕТ

Свещеният мил вид на родната ви шир
ме кара да скърбя и плача ежечасно,

крещейки: „Спри! Къде, създание нещастно?“
И ми посочва път към щастие и мир.

Но във война жестока с тоя глас безспир
в сърцето ми Амур с друг глас нарежда властно:
„Спомни си! Време е лицето ѝ прекрасно
да съзерцаваме с наслада най-подир!“

Сред тези вражи мисли раздвоен, блуждая
и стена вледенен като човек злочест,
изслушал неочаквана жестока вест.

Обсебва ме ту тая мисъл, ту оная.
Коя ще надделее в битката, не зная,
защото влизат в схватка неведнъж до днес!

46. КАНЦОНА

Прокълнат дял, уви! Не знам в какво да храня
надеждите си, рухвали до този ден.
Щом няма кой да чуе моя глас сломен,
защо, небе, зова с душа, от скръб терзана?
Но щом не ми е отредено да престана
да стена и вопия с глас
преди последния ми час,
Амур поне да ме остави да подхвана
свободна песен в пъстроцветните гори:
„Аз имам право на блаженство и игри!“

А и разумно е сега за мен да пея
след сълзите, които лях до днес недраг;
защото няма скоро в звучни песни пак
скръбта и мъката си тежка да излея.
А зная ли, че с тези стихове за нея
на погледа ѝ свят и мил
наслада малка съм дарил,

*сред влюбените най-щастливо ще живея.
Но най-щастлив ще съм да кажа с две слова:
„Възпявам я, защото моли за това!“*

*Неясни мисли, постепенно окрилили
духа ми да разкрие гласно своя блян,
тя — виждате, е със сърце от диамант,
в което ние път не бихме си пробили.
И ни ушите ѝ се биха принизили
да слушат нашите слова,
ни Бог ще позволи това!
А срещу волята му нямам власт и сили!
И както с каменно сърце съм вече аз,
така желая да е твърд и моят глас.*

*Какво говоря? Где съм? Кой ме заблуждава?
Не е ли само моята безумна страст?
Така е! И ако звездите гледам аз,
не ми орисва ни една съдба такава!
Ако плътта очите тленни заслепява,
виновни ли са Вечността
и всички прелестни неща?
С мен нощ и ден е, който мира ми не дава,
откакто погледът ѝ ангелски и мил
сърцето ми със своя чар е упоил!*

*Красивите неща на този свят безкраен
са от ръката на всевишния творец.
Но в тях, уви, не вниква моят слаб гледен,
от външния им блясък грабнат и обаян.
И озарен от вечния им лъч сияен,
той ще угасне ослепен:
така безсилен е роден,
но не по волята на онзи ден омаен
от първите прекрасни дни на пролетта,
когато с прелестта си го огрея тя.*

47. СОНЕТ

*Сломен съм вече да си мисля удивен
как мислите за вас са още несломени
и как от бремето на мъките презрени
покой не съм потърсил в гроба си студен!*

*И как в прослава на лика ви възделен,
на дивните очи и къдри позлатени
намерих глас и звучни думи вдъхновени,
зовейки сладкото ви име нощ и ден?!*

*И как нозете ми не са се изморили,
след толкова загубени и дни, и сили
да следват стъпките ви всеки миг и час?*

*И откъде съм взел листата и перата,
които изхабих? И при това вината
е в любовта, а не в писателската страст!*

48. СОНЕТ

*И Поликлет^[24], и всеки друг художник зрял
да бе опитал своята палитра, зная,
че и нищожна част от нейната омая
дори за цели векове не би предал!*

*Но моят мил Симон^[25] навярно е видял
такава дивна прелест в лоното на рая
и затова с такава вещина извая
неземния ѝ образ върху фона бял!*

*Такъв портрет в небето само се създава,
където тленна плът духа не замъглява
и той с божествен непорочен плам твори.*

*И сторил е добре да го рисува горе,
защото тук — сред нас, сред земните простори —
със смъртен взор не би го и видял дори!*

49. СЕКСТИНА

*Рискуващият дръзко своя мил живот
над морски бездни и подводни зли скали,
закрилян от смъртта в прояден жалък члун,
не може да отлага дълго своя край
и би било добре да търси мирен пристан,
преди да е загубил до едно платната.*

*Ветрецът кротък, с който си издух платната,
поел в морето на любовния живот,
с надеждата за по-добър, спокоен пристан
ме хвърли след това на хиляди скали;
и мисълта за моя неизбежен край
не беше само вън, но и сред моя члун.*

*Свит дълго в твоя сляп неуправляван члун,
блуждаех, без да вдигам поглед към платната,
понесли ме и през деня към моя край.
Но после Той^[26] ме върна в милия живот,
спасявайки ме от подводните скали,
и ме насочи към спокоен мирен пристан.*

*И както фар в среднощен час в забулен пристан
от бурното море съглежда дребен члун,
ако не го закриват бури и скали,
така и аз видях далече над платната
мъждукащия фар на новия живот
и завъздишах, замечтан, за близък край.*

Но не защото бях готов за близък край,

*желаех преждевременно да стигна в пристан,
изминал дълъг път в такъв скъсен живот,
а и защото бях в несигурен слаб члун
и не желаех да подлагам сам платната
на вятъра, отвел ме в страшните скали.*

*Ако изляза здрав от грозните скали
и моята прокуда свърши с хубав край,
как весел и щастлив ще събера платната
и ще забия котва в тих безбурен пристан!
Но в този миг горя като запален члун:
с такава скръб напускам стария живот!*

*Властителю на моя край и моя мил живот,
преди да блъсна моя жалък члун в скали,
към мирен пристан изпъни над мен платната!*

50. СОНЕТ

*Така съм уморен под тягостния гнет
на недостойната греховност изживяна,
че се боя — не без причина — да не стана
отново лесен лов за моя враг заклет!*

*На помощ ми дойде един приятел свет
със своята великодушност постоянни.
Но мимолетно той, уви, при мен остана
и днес напразно аз го търся с поглед клет...*

*Но думите му ясни още чук звучат:
„О, страдащи, в мен е спасителният път!
Елате в сянката на моята десница!“*

*Чия съдба, любов и милост на света
ще ми дадат крила и дух на гълъбица,
да си почина и на вис да полетя?*

51. СОНЕТ

*Не се сломиха да летят и ще летят
към вас мечтите прежни, докато живея!
Но се сломих и ден и нощ сълзи да лея,
мадона, и намразих жалката си плът.*

*И предпочитам вече да я погребат
и името ви — черна смърт и скръб за нея
да впишат в мрамора, под който аз копнея
и дух, и тяло още малко да стоят!*

*И щом не търсите веселие в сълзите
на моето сърце, отдадено на вас,
бъдете милостива да го пощадите!*

*Ала ако за мъки сте го отредили,
грешите — ще презре то хладната ви власт,
а затова Амур му е оставил сили!*

52. СОНЕТ

*Додето времето съвсем не побели
косата ми, която вече посребрява,
Амур не ще престане да ме застрашава
със своя опнат лък и своите стрели.*

*Но вече не ме плашат острите бодли,
ни хитрата му мрежа — лепкава и здрава,
а и сърцето ми сега добре познава
веригите му, упоителни и зли.*

*Дори сълзи не се показват на очите,
макар че знаят пътя те към тях добре
и тръгнат ли, не може нищо да ги спре.*

*Но и неуязвим аз пак горя в лъчите
на нейните очи и образът ѝ мил
гнети съня ми, но не би го прекратил!*

53. СОНЕТ

*— Очи, ридайте със сърцето ми и вие,
че то със смърт изплаща вашите вини.
— Уви, това и правим в тъжните си дни,
макар че то си е виновното — не ние.*

*— Но първом път Амур успя да си пробие
през вас и в него властно да се настани.
— Отворихме му път, за да го осени
с надежди той и сълзите му да изтрие.*

*— Вината ви, очи, все пак не е еднаква;
че първи зърнахте омайното чело
и първи възжелахте общото ви зло!*

*— Несправедливо този грях ни се натяква!
Ах, колко трудно е да бъдеш справедлив
и често пъти правият излиза крив!*

54. СОНЕТ

*Аз любех и ще любя все така до края
онези сладки и пленителни места,
където често, подчинен на любовта,
се връщам просълзен безцелно да блуждая.*

*И този час, чиято сладостна омая
издига моя дух над всяка суета;
и тоя нежен лик, чиято красота
ме кара за неща достойни да мечтая.*

*Но кой е мислил, че ще види съюзени
такива сладки неприятели, готови
задружно да ранят сърцето ми без жал?*

*Любов, безпомощен съм в твоите окови
и да не бе надеждата, аз бих умрял
от онова, което е живот за мене!*

55. СОНЕТ

*Ще мразя винаги прозореца, отдето
Амур запрата в мене хиляди сгрели,
макар и смъртоносни да не са били
и да е сладко да издъхнеш с тях в сърцето!*

*Че гнет е в земния затвор на битието
да носиш вечно бремето на мъки зли
и ден и нощ все повече да те боли,
че над духа ти тегне робството проклето!*

*Нещастен дух! Би трябвало да разбере
от дълъг опит тук, че никой няма сили
да върне времето или мига да спре.*

*И колко пъти му напомнях с думи мили:
„Иди си натъжен, че който е живял
щастлив, напуска тоя свят с дълбока жал!“*

56. СОНЕТ

*Ветрецът дупеше на хиляди вълни
и рошеше къдриците ѝ позлатени.
А в дивните очи, от блясък днес лишени,
проблясваха омайни странни светлини.*

*Не зная жалост ли към мене потъмни
страните ѝ, на младини така червени,
но в моите гърди с мощ нова съживени
пак лумнаха, уви, любовните главни!*

*Походката ѝ бе на ангел принебесен,
а сладките слова от нейната уста
се лееха като вълшебна звънка песен.*

*Видение небесно, слънце беше тя,
което вече на заход се наклонява...
Но лък разбит, уви, на рана лек не дава!*

57. СОНЕТ

*— Пиши! — Амур веднъж ли вече заповяда. —
Пиши в изящен стих, каквото си видял!
Как всеки мой последовател, преbledнял,
в мой плен — ни жив, ни мъртъв — крее без ограда.*

*Пиши за туй, което сам изстрада!
За влюбените да е пример твоят дял!
Как кратко бе презърнал друг висш идеал,
но как те върнах пак и вързах без пощада!*

*И как, ако неземните очи, където
е крепостта ми и отдето порази
лъкът ми безпогрешно бронята ти здрава,*

*ми върнат този всепробиващ лък, тогава
сълзи ще ти текат неспирно по лицето;
защото — знаеш — аз се храня със сълзи!*

58. СОНЕТ

Да бях открито в нежни стихове излял
горчивите сълзи, които тайно роня,
не би останала душа под небосклона,
нетрогната безкрай от моята печал.

Но вие — прелестни очи — и през метал,
и през надянат меден шлем и плътна броня
прониквате без труд в сърцето ми до оня
невидим кът на скрита безутешна жал.

Защото, както ярки слънчеви зари
през чист кристал, прониквате в това, което
остава скрито в него и за мен дори.

И вярата му — мой единствен враг голям,
но примирена със светците на небето,
разбирате добре — еднички вие — знам!

59. СОНЕТ

Ах, скъпа свобода, когато отлетя
завинаги от мен, тогава схванах ясно
как бях щастлив, преди да бъда аз опасно
ранен от първата стрела на Любовта.

Сега и разумът мълчи пред гибелта,
която погледът, пленен, жадува страстно.
Със сладката си болест примирен безгласно,
върви направо той, без ропот, към смъртта!

И друго днес не бих желал да се говори
освен за тая Смърт, с чието име аз
огласям ден и нощ полета и простори.

Така съм устремен от Любовта към нея,
че само в тоя път вървя и нямам власт

над волята си друга прелест да възнея.

60. СОНЕТ

*Прозорецът, от който едното слънце грее,
когато пожелае, а другото — цял ден;
и другият, по който — настръхнал и студен —
през късите дни зиме Горнякът зъл беснее;*

*и камъкът, на който тя сяда да копнее
усамотена лете, с лик в мисли потопен;
цъфтящите морави и всеки кът зелен,
където всяко цвете с лика ѝ мил живее;*

*и мястото, където Амур ме покори;
и Пролетта, която с цветята си уханни
отваря непрестанно предишните ми рани;*

*и прелестният образ; и думите дори!
Те — всичките, в сърцето забити безпощадно,
ме карат да си спомням и плача безотраднo.*

61. СОНЕТ

*Когато войнственият Цезар разпознал
главата на Помпей, която му изпратил
подарък низкият египетски предател,
прикрил насладата си и се разридал.*

*И Анибал така скрил своята печал,
когато Рим — заклетият му неприятел —
вековните стени на Картаген разклатил
и сред разплакалите гръмко се разсмял...*

Понякога така постъпва и сърцето:

*прикрива истинската своя страст
под весел или тъжен израз на лицето.*

*И пея ли, или се смея с весел глас,
привидно върша всъщност онова, с което
най-лесно своите сълзи прикривам аз.*

62. МАДРИГАЛ

*Невиждан ангел — лекокрил и с дивен чар
се спусна от небето край реката,
където бродех, воден от съдбата.
И виждайки ме сам — без свита и другар,
той хвърли примка от коприна здрава
на пътя ми, сред тучната морава.
Бях хванат в нея, но дори не почнах спор
с омаен блясък беше дивният му взор!*

63. СОНЕТ

*Не виждам де да бягам от очите мили,
недаващи ми мир ни денем, ни ноця,
и се боя, че волята и крепостта
на моето сърце ще рухнат в прах — изгнили.*

*Да бягам? Но лъчите дивни, обсадили
за пръв път в оня ден съдбовен мисълта,
и днес напират, след петнадесет лета,
и ме обсаждат, и обайват с нови сили.*

*И те така са пръснати край мен в простора,
че никъде не мога да обърна взора,
без да ме срещне образът на страшен враг.*

Един-единствен лавър лес такъв създава;

*и моят враг — Амур, с находчивост лукава,
с мен броди, дето иска, в гъстия клонак.*

64. СОНЕТ

*Сенучо^[27], бих желал да знаеш в този час
как моят сив живот тече и си отива.
Горя като преди и гасна в скръб горчива,
ала какъвто бях, такъв останах аз.*

*Ту с лик смирен е тя, ту с лик — скован от мраз;
ту недостъпно зла, ту детски боязлива;
ту пищно облекло, ту скромно си ушива;
ту кротка е, ту в плен на горда хладна страст;*

*ту песнички реди, ту в тъжен плач унива;
ту бяга надалеч, ту с мен без страх върви
и е огнени очи сърцето ми изпива;*

*ту дълго замълчи, ту сладко замълви...
Такъв, и ден и нощ, животът си отива!
Така е наредил Амур — и той, уви!*

65. СОНЕТ

*От Вавилон^[28] — развратен и безсрамен град, —
над който злото срамната си власт простира,
избягах, отвратен, спасение да диря
далече от скръбта на черния му ад.*

*И тук — усамотен със своя бог крилат,
с уханните цветя и скръбната си лира —
духът утеха в сладките мечти намира
й друга радост не желая в тоя свят!*

*За нищо повече не искам днес да зная;
и хора, и богатства — всякакви неща;
за всичко на света духа си съм наситил!*

*Но две неща все пак до гроба ще желая:
да бъде мила и любезна с мене тя
и по-щастлив живот на моя покровител!*

66. СОНЕТ

*Шестнадесет лета на мъки и печали
останаха назад, а аз вървя напред
към сетния си ден, но мисля, че едва ли
по-чер до днес е бивал тежкият ми гнет.*

*Да любиш с плам е чар, полезно — да се жали,
и моля моя дял и сълзите безчет
да склопят моя взор, преди да са прибрави
очите, вдъхновили всеки мой сонет.*

*Но всъщност за какво се моля днес — не знам!
Не искам мъки, но защо не ги прогоня;
и двете си злини желая с равен плам!*

*И сълзите, които денонощно роня,
доказват, че съм пак, какъвто съм си бил,
и че за свобода не съм се извисил!*

67. МАДРИГАЛ

*Поспри, Амур, и виж как младата мадона
се гаври с твоя лък и с моите сълзи
и е безгрижна между двама зли врази!*

В доспехи медни ти си, а — без шлем и броня,

*безмилостна към мен и дръзка с тебе — тя
седи безстрашно сред уханните цветя!*

*Пленен съм аз, но имай милост ти: с мощта
на здравия си лък прати една стрела ти
в сърцето ѝ и отмъсти за нас, Крилати!*

68. СОНЕТ

*Небето седемнайсти път се завъртява,
откакто в мене този огън запламтя.
И мисля ли какво ми носи Ореста,
гърба ми цял от този плам се вледенява.*

*А се твърди: „Вълк козината си сменява,
но нрава — не!“ И виждам, че със старостта
и с видимата земна тежест на плътта
мощта на страстите съвсем не намалява.*

*Прокълнат дял! Дали ще видя този ден,
когато старините, грабнали сърцето,
ще угасят жарта на скръб и гнет у мен?*

*Уви! Не ще дочакам тоя ден и час,
когато дивната ѝ прелест на лицето
очите ми ще гледат без човешка страст!*

69. СОНЕТ

*Оная бледина, която само миг
като мъгла любовна ѝ покри лицето,
с такава властна сила ми смути сърцето,
че бузата ми пламна като от плесник.*

Разбрах тогава ангелския свят език,

*на който си мълвят блажените в небето;
защото и без реч разбрах това, което
ми прошептя безмълвният ѝ тъжен лик!*

*И всеки израз издържан и жест красив
на друга влюбена би бил и вял и бледен
пред този скромнен жест, така красноречив:*

*тя сведе грациозно образ мълчалив
и сякаш каза с поглед, тъжно в мен загледан:
„Кой ме разделя днес с приятеля ми предан?“*

70. СОНЕТ

*Амур, Фортуна и духът ми — в този свят
напълно чужд и с миналото заживял —
така ме тровят, че със завист — не със жал
си мисля за душите в истинския ад.*

*Амур гори сърцето ми; Фортуна с яд
и злост го къса; а духът ми — обеднял —
скърби безспир... Така с горчивия си дял
във вечен бой съм аз — измъчен и нерад!*

*Ще има ли за мене мир, или в бедата
от зло на по-голямо зло налитам аз?
А пътят ми наполовин е извървян!*

*Уви! Чупливи стъкълца — а не елмаз, —
надеждите ми свидни падат от ръката...
И се разбива всеки мой лелеян блян!*

71. КАНЦОНА

Свежи, сладки, бисерни води,

изпълвали с прохлада
най-прекрасната богиня на земята!
Ствол (скъп спомен в моите гърди),
до който тя с наслада
сядаше да помечтае на тревата!
Злак, погалван от полата
и от ангелската плът!
Любимо място свето
и простор свещен, където
прелестния взор видях за първи път,
уши широко отворете
и последните ми думи запомнете!

Щом съдбата ми от Вечността
така е предрешена;
щом сълзи до гроб са моята прокоба,
нека Бог ми стори милостта:
душата ми нетленна
да е горе, а плътта — сред вас, тук, в гроба!
В ледената му утроба
ще съм по-щастлив да знам,
че аз съм с вас — макар в земята,
и че няма за душата
ни по-добро пристанище оттам,
ни по-заслужена могила
за плътта, угаснала в сълзи — немила!

Може би ще дойдат нявга дни,
когато с плач отчаян
ще се върне тука този звяр прекрасен,
тук, където в миг ме той плени
със своя лик омаен,
да ме дири с поглед, вече мил и страстен!
И дори (о дял ужасен!)
пред бездушния ми прах
Амур да я накара
страшно да риде — с вяра

да плати тѣй всеки мой ужасен грях
и да склони с плач небесата
да ми приберат сред рая свят душата!

А над нея, тихо и безспир
(мил спомен оживява),
цветен дъжд се ронеше от дървесата;
и далеч от този жалък мир
на суета и слава,
тя седеше под капчука на цветята.
Цвят навред! Цвят по полата!
Цвят от русата глава!
Шептях: „Елмаз и злато
тоя ден валят богато!“
Ронят се в реката, в сочната трева
и хвъркайки, те изговарят
сякаш: „Тука, в този мир, Амур е царят!“

Колко пъти само съм мълвил
с невнятен страх безгласно:
„Несъмнено тя е херувим от рая!“
Толкова, уви, се бях пленил
от туй лице прекрасно
и от този смях с божествена омая,
че не различавах в края
истинския земен лик!
И смесил небесата,
рая, нея и земята,
дето всъщност се намирах в тоя миг,
покой и радост оттогава
търся само в тая цъфнала моравя!

Стих, ако по стил и майсторство си равен
с пламъка на моите гърди,
излизай от леса и сред света иди!

От блян на блян, от хълм на хълм безкрайно
вървим с Амур; защото всеки път убит
човешкото присъствие издава.
И стигнем ли брега на ручейче незнайно
или усоеен дол в клонците укрит,
душата ми със страст на мисли се отдава.
И както повели тогава
Амур, или скърби, или се смее с глас.
А моето лице — и нейно огледало —
е ту сияещо, ту вяло!
Цвета си то променя всеки миг и час;
така че гледа ли ме вещь човек в лицето,
ще каже: „С тъжен дял е този под небето!“

На връх или сред девствена дъбрава
намирам мира: всеки обитаван кът
е смъртен враг, от който леденея.
А всяка стъпка в самотата оживява
в мен милия ѝ лик, пред който се топят
мъчения и скръб, и жал по нея.
Но щом неволно закопнея
да променя горчиво-сладкия си дял,
в мен еква глас: „Амур те пази още
за по-щастливи дни и ноци!
На други ще си мил, ако си отмилял
на себе си!...“ И стенойки, мълвя с надежда:
„А може би и тя към мен с копнеж поглежда?“

Щом стигна рид или ела огромна,
присядам замечтан и в първия гранит
аз виждам мислено лика ѝ мил изваян.
А после, щом разнежен в сълзи се опомня
си казвам с горест и болеж нескрит:
„Тук само не делят от мен лика омаен!“
И докато умът — обаян,
от първата си сладка мисъл за пленен,
забравил себе си, от щастие сияе,

аз ясно чувствавам, че тя е
до мен, и от заблудата си съм блажен.
И толкова видението е омайно,
че искам с жар да трае то безкрайно!

И неведнъж (речта би удивила)
в стебло на бук, в кристална изворна вода,
в крилато облаче, в трева зелена
я виждам аз така пленителна и мила,
че Леда^[29] би отсъдила: „Като звезда
до слънце е пред нея моята Елена!“
И колкото е по-стаена
околността и див, и по-безлюден е лесът,
видението още по-красиво става!
Уви! Но после избледнява
заблудата и в същия прекрасен кът
аз сядам блед като от камък жив изваян
и в мисли углъбен, ридая сам отчаян.

Привичка властна ме влече начесто
към най-високите откъснати била,
които друга сянка не засеня.
Замислен там над битието си злочесто,
разсейвам със сълзи печалната мъгла,
в сърцето ми нещастно нагнетена,
и меря с мисъл уморена
безкрая между мен и хубавия лик,
така и близък, и далечен ежечасно.
А после си шептя безгласно:
„Нещастник, може би сломено в този миг,
едно сърце, далеч оттук, тъжи и страда?“
И тази мисъл ме изпълва цял с наслада.

Стих мой, зад тези планини,
издигнати под свода син и необятен,
ще видиш край студен поток или дъбрава,
където благ ветрец довява

*неспирно мирис свеж на лавър ароматен,
сърцето ми и господарката му властна!
А тук, уви, е само мойта плът нещастна!*

73. СОНЕТ

*Бих пял за любовта е такъв вълшебен глас,
че в хиляди въздишки би се разтопила,
а в ледената ѝ гръд ще разгоря насила
несдържани желаня и буйна страст!*

*Бих размразил в лика ѝ тоя вечен мраз;
в очите ѝ скръбта в плач би се разразила
и ще я видя да се кае тя унила
като човек, след смъртен грях, от свян и свят!*

*И розите, разцъфнали в снега с ветреца,
ще ми открият слоновата кост, която
превърща в мрамор гледащите право в нея.*

*Би ми открила всичко прелестно и свято,
с което тя е надарена от твореца
и за което с гордост в старини живея!*

74. СОНЕТ

*Ако не е любов, какво изпитвам аз?
Ако това е тя, какво е тя тогава?
Ако е сладък чар, защо ми нагорчава?
Ако горчи, защо пламтя от сладка страст?*

*Щом искам да горя, защо жадувам мраз?
Ако не съм желал, плачът безсмислен става!
Или е жива смърт, или е зла забава!
Но как тогава съм изцяло в нейна власт?!*

*Ако съм в нейна власт, защо се вайкам с глас?
Така в стар члун — и без платна, и с рул строшен
в разбунено море блуждая морен аз.*

*На зли заблуди в плен, от разум здрав лишен,
не знам къде летя и за какво копнея!
И зиме в плам горя, а лете — леденея!*

75. СОНЕТ

*Мир нямам нито миг, а с никого не споря;
на огъня горя, а всъщност съм студен;
въргаям се в прахта, а хвъркам с мощ в простора;
прегръщам всичко, а от всичко съм лишен!*

*Не съм заключен с ключ, а страдам сред затвора;
не ме задържат там, а винаги съм в плен;
свободен съм — крила не мога да разтворя;
Амур не ме щади, а не довършва с мен!*

*И виждам без очи, и викам без език;
желая да умра, а за живот копнея;
презираю се, а друг обичам в този миг!*

*Живея угнетен, а радостно се смея!
Живота и смъртта еднакво любя аз,
мадона, а такъв съм от любов към вас!*

76. СОНЕТ

*Тъй както палава мушица в зноен ден,
увлечена от блясъка на взора ясен,
намира бързо в него своя край ужасен,
а погледът сълзи, жестоко наранен,*

*така към слънцето си светло устремен,
летя и аз към пламъка на взора властен
и разумът мълчи — безсилен и безгласен, —
защото взема връх желанието в мен.*

*И знам, че този взор е зъл и безсърдечен!
И знам, че в пламъка му страшен ще умра,
но разумът мълчи пред властната ми страст*

*И толкова, уви, съм грабнат и увлечен,
че болката на погледа оплаквам аз
и в него сам отивам, за да изгоря!*

77. СЕКСТИНА

*Под сянката на лавровите дивни вейки
избягах от безмилостната светлина,
която грее в трета сфера^[30] на небето.
Любовният ветрец топеше в долините
снега, довел отново пролетното време,
и дъхаха в лъките и треви, и клони.*

*Светът не знае още по-изящни клони,
ни вятърът е рошил по-зелени вейки
от тези, гледани в това блажено време.
Боейки се от огнената светлина,
не се укрив все пак на сянка в долините,
а под дървото — най-ценното на небето.*

*Укри ме лавър от звездата на небето
и неведнъж, пленен от дивните му клони,
блуждаех после и в леса, и в долините.
Но не намерих нито ствол, ни други вейки,
така свети за тая висша светлина,
чиято прелест не линее с дни и време.*

*И затова, по-твърд с изтичащото време,
отивах, дето тя най-силно грей в небето.
И воден от омайната ѝ дивна светлина,
се връщах предано под тези нежни вейки
и в есента, когато щръкват голи клони,
и в пролетта, когато цъфват долините.*

*Треви, поля, реки и дебри в долините
надви и измени безмилостното време;
аз моля прошка днес от прелестните вейки,
щом съм накарал след години под небето
да ме отбягват нежните любими клони,
щом възжелах горещо тая светлина.*

*Така ме грабна първом тая светлина,
че извървах с безгрижна радост долините,
за да се добера до прелестните клони.
Днес мястото, а и напредналото време
ми сочат по-прав път, извеждащ на небето
и обещаващ плод — не само цвят и вейки.*

*И друга страст и клони, и към светлина
по-друга на небето път през долините
(и време е) очаквам, свит под други вейки.*

78. СОНЕТ

*Ни слънцето с такава яркост искрометна
е грейвало до днес в безоблачните дни,
ни по-красива в облачните висини
е светвала след дъжд дъгата многоцветна,*

*с каквата мощ и дивна яркост светна
в деня, когато ме огря и ме плени
ликът ѝ (трудно е дори да се сравни,*

защото няма смъртна прелест съответна).

*Видях Амур. Очите ѝ бе озарил
с такава красота, че всеки образ мил
от този ден за мен е блед и без омая.*

*Сенучо, и лъка му странен аз видях,
от който и до днес изпитвам грозен страх,
но въпреки това стрелите му желая!*

79. СОНЕТ

*Да бях където Феб суши трева и цвят;
където го прогонват сняг и вятър леден;
където той е благосклонен с този свят;
където светва той; където гасне бледен.*

*Да бях богат или нещастник клет и беден;
да бях в разкош; да бях сред гнусна кал и смрад;
да беше вечна нощ; да беше ден последен;
да бъдех побелял или да бъдех млад.*

*Да бъдех в тъмен ад; да бъдех в рай небесен;
на връх или в блата зловонни потопен;
да бъдех плът; да бъдех дух освободен;*

*да бях прочут или без слава — неизвестен;
да бъдех пак какъвто бях до днес, за нея
ще страдам, ще въздишам и в сълзи ще крея.*

80. СОНЕТ

*Тичино, Арно, По, Нил, Тигър и Ефрат;
Инд, Ганг, Лоара, Тарн, Гарона, Сена, Тапа
и сянката дори на бора и бръшляна,*

на бука, на дъба и ореха клонат

*не могат да смразят и да удавят в хлад
безмилостната жар, в сърцето разгоряла;
но могат Сорга^[31], с мен несдържно разридана,
и лавърът зелен от моя стих възпят!*

*Против Амур, от който търся аз защита
тук — в краткия живот, — отлитащ скок след скок,
те само са ми днес и бронята, и щита.*

*И затова расти на тоя бряг висок,
о, лавър мой, а в сянката на твоя чар,
заслушан в Сорга, аз ще те възславям с жар.*

81. БАЛАДА

*От ден на ден, след дните зли и сиви,
и ангелският лик, и говорът звънлив,
и взорът — мил и горделив —
омекват и са все по-приветливи.*

*Но стона жален как да надделея?
От мъката ми зла роден
и на лика ми отразен,
той тъжния ми дял навън издава.
И щом обърна жален лик към нея
за лек на моя дух ранен,
все ми се струва, че за мен
Амур ѝ шепне и я увещава.
Но в мен, уви, войната продължава!
За клетото сърце мир няма нито час:
по-буйно пламва всяка страст,
когато и надеждите са живи!*

82. СОНЕТ

— Кажу, душа, какво ни чака нас? Дни ясни
на мир или война до сетния ни час?

— Не знам, но от бедата, легнала над нас,
не са възрадавани очите ѝ прекрасни!

— Каква е ползата, щом явно са съгласни
да зъзна в леген зной и да горя сред мраз?

— Не те! Амур го иска с тиранична власт!

— Но те мълчат пред нашите сълзи ужасни!

Езикът си мълчи понявга, но сърцето
скърби, макар че е усмихнато лицето
и лее — скритом, в самота — сълзи безчет.

— Макар понякога да пие и отрада,
духът ми пак, уви, тъжи и страда,
че върва ли в надеждата страдалец клет?

83. СОНЕТ

Идва ли — уморен от бурите ужасни —
моряк е бягал от вълни и от мъгли,
тъй както бягам аз от тия мисли зли,
които будят в мен желанията властни.

И ярките лъчи не биват по-опасни
за смъртните очи от острите стрели,
които бог Амур отлива и кали
в отблясъците на очите ѝ прекрасни.

О, този бог не е картина днес за мен,
а гол, едва прикрит, го виждам въплътен:
крилат, с колчан на гръб, не спял — с очи чудесни!

*Очите ѝ са неговият светъл храм
и той — невидимо за другите — оттам
нашепва темите на всички мои песни.*

84. СОНЕТ

*Стигнете я, въздишки топли, разгонете
леда, сковал в сърцето хладно милостта!
И трогнат ли молби на смъртни Вечността,
със смърт или с блажен край мъките свършете!*

*Разказвайте и вие, мои мисли свети,
за скритите от дивния ѝ взор неща
и пренебрегне ли ги с гняв и гордост тя,
ще бъдем без надежди и заблуди — клетки.*

*Разказвайте, макар и да е трудно, знам,
какви вълни ни носят в бурното море,
а как е чист и ведър нейният предел!*

*Вървете! И Амур без друго ще е там
и жребия ни ще смени, ако добре
поличбите на погледа ѝ съм разчел.*

85. СОНЕТ

*Видях веднъж небесен ангел на земята
с такъв неповторим и чародеен лик,
че си го спомням с жал и радост в този миг;
и сън, и дим за мен са вече тук нещата.*

*Видях сълзи с такава яркост непозната,
че Феб би завидял на техния светлик;
и чух въздишки, можещи на материк
и океан дори да променят местата.*

*Любов и жалост, призрачност и стон злочест
в такъв съзвучен мелодичен хор звучаха,
какъвто не е еквал в този свят до днес.*

*И сферите в такъв акорд за миг се сляха,
че по дърветата не трепваше ни лист
и вечният лазур блестеше свеж и чист!*

86. СОНЕТ

*Аз неведнъж си спомням тоя ден горчив,
вдълбал в сърцето ми тъй прелестта ѝ жива,
че нито в слово, нито в четка талантлива
е грейвал образ по-красив и примамлив!*

*Величието ѝ, духът ѝ милостив,
плачът ѝ, мъката ѝ сладка и горчива
ме караха да мисля, че богиня слива
със смъртна своя лик в лазура приветлив.*

*Главата ѝ бе злато, рохкав сняг — лицето;
очите — две звезди под абанос, отдето
Амур с лъка си грешен изстрел не е дал.*

*Звънтящи перли, рози алени — словата,
които в шепота ѝ ронеше тъгата;
дъхът ѝ — пламък жив, а сълзите — кристал!*

87. СОНЕТ

*В кой райски кът, в коя идея Вечността
е взела образец, когато е създавала
божествения лик и щедро му е вляла
небесната си мощ и дивна красота?*

*Коя русалка и богиня в древноста
по-светло злато тук в косите си е вяла
и с добродетели по-чисти е блестяла?
А точно те, уви, ми носят гибелта!*

*Човек напразно би жадувал и копнял
да види на света по-мил и сладък лик,
ако не е видял очите ѝ прекрасни.*

*И никога човек в един и същи миг
не ще изпита чиста радост и печал,
не чуе ли смеха и думите ѝ ясни!*

88. СОНЕТ

*Амур и аз следим с възторг нескрит и ням
като изправени пред нещо невидяно,
когато тя мълви звънливо и засмяно,
и мислим: „Божество небесно виждам там!“*

*От дивния ѝ лик с омаен ярък плам
най-верните звезди ми светят постоянно
и друго зарево в света не е желано,
щом на един възвишен блян е вдигнат храм.*

*Какво неземно чудо е и земна слава,
когато — дивен цвят — в цветята тя застава
или уханен храст притиска до гръдта!*

*Какво блаженство е да гледаш в пролетта
как тя самотна и замислена минава,
изплитайки венче от дъхави цветя!*

89. СОНЕТ

*Блажени сочни злаци и цветя уханни,
между които тя бленува цели дни!
Скъп бряг, край който сладката ѝ реч звъни
след малките ѝ стъпки, в пясъка вдълбани!*

*Щастливи, чисти храсти със зелени грани
и бледи теменуги в тези долини!
Усоен лес, забол в лазурни висини,
към слънцето, надменни стволи — великани!*

*О, приказен мил кът! Река, прозрачно чиста,
в която тя измива лик и светъл взор,
и грейваш ти със светлината им лъчиста!*

*Завиждам ви, блажени, че дори и камък
не е останал в дивния ви кръгозор,
незнаещ да гори, и страда с моя пламък!*

90. СОНЕТ

*Когато замълчат небе, земя, всемир
и сладък сън унася птицата и звяра;
и стихналата Нощ квадрига звездна кара;
и в ложето си спи спокойна морска шир;*

*аз бдя, горя, ридая, а пред мен безспир
е тая, чийто сладък поглед ме изгаря
сред безконечна скръб... Но все пак само в чара
на мислите за нея аз намирам мир!*

*Така един е изворът, от който живи
наслади и тъги безкрайни пия аз!
Една ръка ме и цери, и ме убива!*

*Понеже няма бряг за мъките горчиви,
умирам и се раждам всеки ден и час,*

но все далеч съм още от смъртта щастлива!...

91. СОНЕТ

*Когато сред тревни и пролетни цветя
смирено тя върви и нежно ги допира,
незнайна благодат изпълва в миг ефира
и засияват вред и пъпки, и листа.*

*А в нейните очи — свят храм на Любовта,
която зли сърца отбягва и презира,
такава топлота и чистота извира,
че да съм техен роб е радост и мечта!*

*Защото смайващо в хармония прекрасна
са слени в нея лик, очи, усмивка ясна,
пленителна снага и мелодичен глас.*

*И в дивния ѝ чар, когато тя говори,
припламва огън жив, на който тлея аз,
подобно нощен звяр под слънчеви простори!*

92. СОНЕТ

*Когато тя очи навежда към земята
и с длани на гърдите, сбрала дъх, запява,
от непорочните ѝ устни зазвучава
край мен хармония божествена и свята.*

*Незнаен сладък чар ми грабва в миг душата;
усещам — в нея друга мисъл заживява —
и си шептя: „Последният ми ден настава,
ако това са отредили небесата!“*

Но дивният ѝ глас така ме завладява,

*че в жаждата да пие сладост и екстаз,
душата с радост в своя земен дом остава.*

*Така живея и така безспир над мене
изприда нишката^[32] на дните ми броени
небесната сирена, слязла между нас.*

93. СОНЕТ

*Одързостен от погледа му мил и благ,
аз често в мислите си съм решавал вече
да обсадя и да превзема с нежни речи
най-прелестния, но и най-жесток мой враг.*

*Но той, уви, ме срещаше безстрашно пак
и смелостта ми мигом литваше далече,
че сам Амур на него царствено обрече
и моя клет живот, и смърт, и дял недраг.*

*И аз така му заговорвах непризнат,
че не разбирах нито звук от моя шепот.
Това е волята на моя бог крилат!*

*И виждам, че любовна жар и огнен трепет
душат духа и говора превръщат в лепет.
Красноречив обичащ няма в тоя свят!*

94. СОНЕТ

*В безлюден лес, през който даже с меч и щит
не тръгва никой, аз вървя без страх в гърдите...
За мен са гибелни единствено лъчите
на Слънцето, в което с лък Амур е скрит!*

Вървя, възпявайки (о, блян мой речовит!)

*лика ѝ, който вечно ми е пред очите.
И струва ми се, че брезите и елите
са дамите от нейния кортеж честит.*

*И чувам нежния ѝ глас във всеки ромон
на вейка, на листец, на сладък птичи плач
и на поточе, скрито в сочните треви.*

*И ни един усоеен кът, ни лес огромен
е бил така приятен в своя тайнствен здрач...
И само Слънцето ми е далеч, уви!*

95. СОНЕТ

*И в ден безброй реки, лъки и канари
преминахме с Амур в прочутите Ардени^[33];
към третия небесен кръг^[34], с крила дарени,
той носи тези, над които с власт цари.*

*Приятно беше сам — без меч и щит дори —
там, дето Марс реве с ръце окървавени,
подобно члун, без рул, над бездни разярени,
да бродя с мислите си в дивите гори.*

*Но щом денят се скри и пак се спусна мракът,
при спомена на извървяното дори
от страх и зъбите ми почнаха да тракат.*

*Но светлата река на този дивен край
със своята приветност бързо ободри
духа ми, устремен към своя земен рай!*

96. СОНЕТ

Амур ме и пришпорва, и ме обуздава;

*теши и плаши; пали и сковава в мраз;
прогонва ме далеч и ме зове на глас;
отчайва ме безспир и вяра ми внушава.*

*От светналата вис в прахта ме приземява
и — раздвоен така — в един и същи час
не знам какво обичам и презирам аз.
Такъв ужасен смут в душата ми наставя!*

*Другарска мисъл ѝ посочва пътя ясен,
по който — не в сълзите на лицето,
а другаде — спасение ще наиде тя.*

*Но грабната докрай от своя порив властен,
душата се стреми да стигне там, където
и мен, и нея чака сигурно Смъртта!*

97. СОНЕТ

*Да, несъмнено, По, ти би отдалечила
безсилната ми плът със своите вълни,
но моя дух не би могла да подчини
ни страшната ти мощ, ни друга властна сила!*

*Защото без платна, възжета и кормила,
въззет на своя блян към светлите страни,
ще махне той с крила в лазурни висини
и буря, и вода не би го съкрушила!*

*На другите реки владетелка надменна,
на изток бързаш ти — към огнения Феб,
оставила звезда^[35] по-хубава зад теб,*

*но безполезно. По, влечеш плътта ми тленна:
с могъщите крила на своите мечти
духът ми пак назад — към нея — ще лети!*

98. СОНЕТ

*Амур изплете клуп от злато и елмаз
и хитро го прикри в една листата гранка
на моя храст любим, в чиято вечна сянка
по-често скръб, отколкото чар пия аз.*

*И своя плод — внушаващ страх и будещ страст
оставя той открит за стръв и за примамка;
упойва с чародеен мирис на дялянка
и мами с чуван само от Адама глас.*

*И блясък, в който слънчевият блед изглежда,
искреше вред; ръката, стягаща връвта
на клупа, сняг напомняше по белота!*

*Така попаднах в мрежата от здрава прежда,
а там ме оковаха мигом прелестта,
насладата и породената надежда!*

99. СОНЕТ

*Ако и Омир, и Вергилий са видели
прекрасната звезда, в която взор съм впил,
без друго биха слели своя бляскав стил
и биха само нея в тоя свят възпели.*

*Завиждали ѝ биха воините смели
на Троя — Одисей и бързият Ахил —
и Август, който най-разумен цар е бил
на трона петдесет и шест години цели.*

*За жалост тоя рядък цвят на прелестта
е с участва на оня цвят и стар, и дивен*

на добродетелите и на смелостта,

за който Ений^[36] писа в своя стих наивен.
Дано поне това ми откровение
не срещне злобно тя — с гняв и презрение!

100. СОНЕТ

Когато Александър^[37] развълнуван спрял
пред гробницата на Ахила богонравен,
той тихо промълвил с нескривна печал:
„Щастлив герой си ти, от вещь певец прославен!“

Но тоя чист прекрасен гълъб, снежнобял,
на който няма на земята още равен,
ще бъде ли горд с мен?... Уви, от своя дял
дори един на тоя свят не е избавен!

Достойна и за Омира, и за Орфея,
и за Вергилий, с който Мантуа блести,
които щяха да възпяват само нея.

прокълнатата звезда, защо отсъди ти
да пея аз за тая чудна прелест песни,
в които няма тя достатъчно да блесне!

101. СОНЕТ

Отдаден на безумство, моят кораб стар
лети в среднощна снежна буря над водата
край Сцила и Харибда^[38]; кърмата в ръката
на моя непреклонен враг и господар!^[39]

А на веслата — мисли, всяка — чер гробар,

*нехаен пред смъртта и хладен пред бедата...
И вятър от надежди, страст и вопли мята
платната и ги рѣфа с яростта на звяр!*

*Дъжд от сълзи и облаци от ропот в мрака
подгизват и разхлабват гнилите въжа,
усукани с невежество, с грях и с лъжа.*

*Изчезват моите два сладостни маяка;
и ум, и сърчност потопява вихър лих
и аз не вярвам да намеря пристан тих!*

102. СОНЕТ

*Една сърничка бяла се яви пред мен
под лавровите клони — близо до реката.
Два златни рога заблестяха в самотата
под ранните зари на пролетния ден.*

*От гордия ѝ вид бях толкова пленен,
че тръгнах бързо по следите ѝ в гората.
Така и иманяр копае с жар земята,
безсилен пред страстта, макар и уморен.*

*На снежнобялата ѝ шия се четеше,
написано с рубини и топази ситни:
„Недостижима съм за смъртната рѣка!“*

*Отдавна слънцето към залеза клонеше,
когато паднах аз в пенливата река,
а тя изчезна от очите ненаситни.*

103. СОНЕТ^[40]

*О, прелестна ръка, която стиска в длан и
държи сърцето ми в заключен малък свят!
Ръка, в която с вещица и дар крилат
дух и природа тържествуват увенчани!*

*О, нежни пръстчета — съперници по цвят
на източните перли, в живите ми рани
забити с гняв, Амур изпълни моя блян и,
показал ви пред мен, направи ме богат!*

*Изящна ръкавичке, криеща ревниво
и слоновата кост, и розовия рай,
дали е виждал някой нещо по-красиво?*

*Така да можех и с воала да постъпя!
Уви, човешките неща не са без край
и днес ще се лиша от тая радост скъпа!*

104. СОНЕТ

*Стремителна река, която, заломила
безмилостно брега с могъщата си гръд,
летиш и ден, и нощ към онзи сладък кът,
към който Любовта и мен е устремила;*

*върви напред, пред мен, защото твойта сила
умора зла и сън не могат да сломят!...
И щом пристигнеш там, където твоя път
природата с цветя и злак е украсила*

*и в който нашето прекрасно Слънце грее,
окъпало в лъчи цветистия ти бряг,
и може би скърби за мене и жалее,*

*ти нежно целуни ръката снежнобяла
и му кажи: „Духът му още е на крак,*

ала умората сред път плътта е спряла!“

105. СОНЕТ

*Желанието ме зове, Амур помага;
привичката влече, страстта без жал гори;
надежда ободрителна в кръвта ми ври
и своята десница на сърцето слага.*

*Уви! И клетото сърце с наивност блага
приема слепия водач — лъжлив дори!
Умрял е разумът, всевластна страст цари
и миг след миг все по-приятен блян предлага*

*Чест, добродетел, красота и чувство свято
ме влачеха безспир към вейките, където
изящно на стръвта се хвана в миг сърцето.*

*Хиляда триста двадесет и седмо лято,
ден шести от април аз влязох сам
сред лабиринт, от който изхода не знам!*

106. СОНЕТ

*Блажен насън, доволен да линей пак,
прегръщам сенки и търча след лъх безплътен;
лятя в море без брегове, сред вой и тътен;
ора вода, строя на пясък в пущинак.*

*Любувах се на Слънцето и в пълен мрак,
останах с поглед, от лъчите му помътен;
сърцат елен, безгрижно в дебрите зашътан,
преследвам с бивол болен, тромав, куцокрак!*

И сляп, и морен, денонощно в изнемога,

*треперещ, търся само моята беда,
зовейки с плач Амур, Мадоната, Смъртта.*

*Така в сълзи, въздишки, вопли и тревога
изпратих (тежка орис!) двадесет лета,
захванат на стръвта под гибелна звезда!*

107. СОНЕТ

*Цял ден текат сълзите ми — горчив порой, —
а през нощта, щом смъртните заспят щастливи,
те яростно потичат двойно по-горчиви!
Така минават дните ми в сълзи безброй...*

*Сърце и взор угасват в палещия зной
на вечна горест! И — сред всички твари живи —
сега любовните стрели немилостиви
единствено на мен не дават миг покой.*

*Тъй, ден след ден и нощ след нощ, в неспирен ход
изтича в сълзи по-голяма част от тая
ужасна Смърт, наречена от нас Живот.*

*Но не за мен — за нейната вина ридая:
че тя — самото милосърдие сред нас —
допуска в този огън да изгарям аз!*

108. СОНЕТ

*Нестихващият хор на птичките в гората
и веселият звън на ручея студен,
в цветистия си път нехайно устремен,
отекват призори съзвучно в долината.*

С коси от злато, с лик от бляскав сняг, Зората,

*в която любовта е с плам неопетнен,
събужда със смеха на птичките и мен,
причесвайки на своя стар Титон косата.* ^[41]

*Така здрависвам аз настъпващия ден,
и огнения Феб, и Тая, от която
отдавна се плених и още съм пленен.*

*И гледам как топи звездите Феб, когато
обилно ги залее с бялото си злато,
и как бледнее той, от нея помрачен!*

109. СОНЕТ

*Самотност — както мен — не знае ни в ливада
забравен звяр, нито врабецът плах и сив,
защото аз не виждам други лик красив
и друго слънце да ме грееят за отрада.*

*Сега сълзите станаха за мен наслада;
смехът ми — жален плач; храната — яд горчив;
сънят ми — зъл кошмар; небето — плащ мъглив;
постелята — поле за битка безпощадна!*

*Сънят ми, както казват, е на смърт подобен:
суши в сърцето ми с дъха си сух и злобен
прекрасната мечта, с която днес живея.*

*Блаженство сладко само погледът ви пие,
усоен лес и злачен бряг, защото вие
я гледате, а аз се стапям в плач за нея!*

110. СОНЕТ

До днес живеях от съдбата си доволен:

*без сълзи и въздишки — чужд на завистта!
И за насладите, на друг дарила тя,
не давах ни един мой вопъл меланхолен!*

*Днес взорът, срещу който даже стон неволен
не съм издал, за да упрекна за скръбта,
изчезва в гъстата мъгла на есента,
а с него — Слънцето ми с лик и блед, и болен!*

*— О ти, Природа — майка зла и милостива, —
как можеш ти с една и съща страст ревнива
да раждаш и рушиш красивите неща?!*

*— Един е изворът на силата ми жива!
— Ала защо допускаш с явна лекота,
каквото създадеш, друг хладно да убива?!*

111. СОНЕТ

*О, стаичке — тих пристан в този океан,
сред който търсех мир след дневни урагани,
сега си нощен извор на сълзи, съдържани
в сърцето през деня от гордост и от свян.*

*И в теб, легло, било преди алков желан,
Амур днес лее урни сълзи непрестанни
с ръцете на богинята, която храни
към мене само злост и гняв неоправдан!*

*Не само тях — това легло и тази стая —
отбягвам аз, уви, но и самия мен,
и мислите дори, с които вред блуждая.*

*В тълпата — някога омразна и презряна —
(допусках ли преди!) днес бягам ужасен,
защото се боя самичък да остана!*

*Такава гмеж не се множи ни във вълните,
ни на небето светлоликата луна
се появява с толкова звезди в нощта,
ни толкова крилати се таят в горите,
ни по-безбройни злаци кичат речен бряг,
отколкото са мислите ми всяка вечер.*

*От ден на ден очаквам тая сетна вечер,
в която ще завърши пътят сред вълните
и ще се приютя на безопасен бряг;
защото ни един под светлата луна
не е злочест така. Разбират го горите,
в които скитам през деня и през нощта.*

*Не знам до днес покой и сладък сън в нощта,
а с вопли срещам всеки изгрев тих и вечер,
защото ме изгна Амур без жал в горите.
По-трудно е да спя, отколкото вълните
да спрат в море безкрайно; слънчев лик луна
да затъмни или без знак да срещна бряг.*

*Линеейки в сълзи, вървя от бряг на бряг,
замислен денем, после плача през нощта
по-променлив и от небесната луна.
А щом се замъгли небето всяка вечер,
сълзи и вопли потекат като вълните,
способни да изкоренят дори горите.*

*Градът е злобен враг, а мили са горите
на мислите, с които следвам този бряг,
и ги споделям с воя тъжен на вълните
в приятните и сладки сенки на нощта;
така че цял ден чакам ласкавата вечер,
след слънцето над нас да заблести луна.*

Да бях любимеца на сяйната Луна^[42],
заспал в зелената постеля на горите,
и водещата преждевременната вечер
с Амур и с нея да се спре на този бряг
и да прекара тука до зори нощта,
и слънцето да не изгрява от вълните.

И край вълните под блестящата луна,
стих мой, роден в нощта по пътя сред горите,
ще видиш тоя бряг и нея утре вечер.

113. СОНЕТ

Да разбере с какви възшебства е Всемирът,
човек би трябвало да види този Цвят,
чиято дивна прелест, чар и аромат
не само аз, но и безоките разбират!

И бързо, че ръцете на Смъртта обират
цветята първо, после — плевела трънат!
Чаровните неща са смъртни в този свят,
не траят дълго — разцъфтяват и умират!

И който дойде с време, смаян ще застане
и пред толкова достойнства и неземан чар,
в една-едничка плът изкусно съчетани;

и в миг ще разбере, че моят беден дар
пред тая дивна прелест, онемял, бледнее!
А ще скърби до гроба, който закъснее!

114. СОНЕТ

С такъв ужасен страх си спомням този ден,
когато я оставих в мисли углъбена

*и с нея моето сърце, а по-блажена
и по-желана мисъл няма тук за мен!*

*И все я виждам скромна, с лик смирен,
сред дружките ѝ — дивна роза, обкръжена
от цветове — ни весела, ни съкрушена,
с уплаха на човек, за своя край решен.*

*И вече не с това изящество богато:
без пишно облекло и накити от злато;
без песни, сладка реч и весел смях звънлив...*

*Така я виждам — разтревожена и строга.
И в зли предчувствия, и мисли, и тревога
живеея угнетен... Дано е сън лъжлив!*

115. СОНЕТ

*В съня ми — неведнъж, за да ме утешава,
прекрасният ви и божествен лик е грял,
мадона, но сега, уви, той само жал
и зло предчувствие, и ужас ми внушава!*

*Че все по-често в него взе да проличава
съчувствие към мен, примесено с печал;
и чувам, сякаш тихо ми е зашептял,
глас, който всякаква надежда угасява:*

*„Спомни си, клетнико, за онзи час последен,
когато те оставих разридан и бледен,
но закъснявах. Вън блестеше дневен зрак!...*

*Тогава не желаех да ти кажа тая
непроверена вест, но днес добре го зная:
не чакай да се видим на земята пак!“*

116. СОНЕТ

*О клето ужасяващо видение!
Нима безвременно се скри в небитието
това едничко слънце прелестно, което
бе моята надежда и мъчение?*

*Не би могло такова зло знамение
да стигне само с тайни средства до сърцето!
С това не би било съгласно и Небето!
Дано, уви, е само опасение!*

*За мене е добре да знам, че този дивен
скъп образ — извор на живот в света противен
все още грее, от омайност озарен!...*

*Ако, за да се отзове на небесата,
от дивната си плът е литнала душата,
тогава нека дойде моят сетен ден!*

117. СОНЕТ

*О прелестни очи, о сладък нежен глас,
дали ще ви се радвам в този свят отново?
О руси къдри, за които е готово
сърцето ми на смърт да иде всеки час!*

*О дивен лик, в чиято безгранична власт
не знам покой, а само зло тегло сурово!
О тайна мощ на сладкото измамно слово,
отронено да буди само една страст!*

*О, и защо, ако в прекрасните очи —
живот и щастие за мене — проличи
понякога за миг лъча на нежност блага,*

Фортуна зорко бди, за да отдалечи
от мене всяка светла радост, и веднага
или бърз члун, или охранен кон ми стяга.

118. СОНЕТ

Любим е залезът, а изгревът — омразен
за влюбените, спали сладко през нощта.
Но залезът засилва двойно в мен скръбта
и аз очаквам с трепет изгрева елмазен.

Защото често заедно — и в час предсказан
две бляскави слънца изгряват в утринта,
така еднакви по светлик и красота,
че пак земя и свод се влюбват от съблазън.

И както е за свода лавърът зелен,
чиито свежи клони ми растат в сърцето,
и то — на себе си, а тях обича — клето,

така са изгревът и залезът за мен:
единият ми носи мир и го желая,
а другият — сълзи; от него в страх се кая!

119. СОНЕТ

Жестоко зло сърце и воля непреклонна,
с лице на серафим прекрасен и смирен,
ако сте все така жестоки още с мен,
не ще съм скъп трофей за вашата корона.

Цъфтят ли, или мрат цветя под небосклона,
беззвездна нощ ли е, или тих слънчев ден,
аз стена всеки час — от мъка угнетен, —
че зли са с мен Амур и моята мадона.

*Живея само с малката надежда жива,
че слабият капчук вековни канари
от мрамор и гранит разяжда и пробива.*

*Не съществува и сърце — от лед дори,
което пред молби и сълзи непрестанни
с неразтопена твърда воля да остане.*

[1] *Свят ден* — 6 април 1327 година. На този ден, Разпети петък, поетът вижда Лаура за пръв път. ↑

[2] Хълмовете, които се издигат край Кабриер, родното място на Лаура. В тоя сонет говорят птичките, които поетът уловил по тези места и ги изпратил, затворени в клетка, на свой приятел. ↑

[3] *Дневната звезда* — слънцето. В оригинала поетът го нарича планета. ↑

[4] *Телеца* — съзвездието Телец. Слънцето влиза в съзвездието Телец във втората половина на април или в разцвета на пролетта. Петрарка изпраща плодове на свой приятел и по този повод пише сонета. ↑

[5] „Неръкотворния образ“ на Христос в римския храм „Св. Петър“. Преданието говори, че той се е отпечатал върху кърпата, с която св. Вероника избърсала потта от челото на Христос. ↑

[6] Поетът често нарича любимата си Слънце, Звезда, Надежда, а очите ѝ светлини, звезди и прочие. Но не са редки и случаите, когато я нарича господар, Звяр, Смърт... ↑

[7] *Лавър* — Лаура. Образът, към който най-често прибегва поетът, е свързан с мита за Аполон и Дафне (Дафна). Аполон, ранен от Амур, се влюбва безумно в нимфата и започва да я ухажва. Тя иска да избяга. Той се втурва след нея, но в момента, в който я настига, тя се превръща в лавър. Случайното съвпадение на името Лаура с Лауго (лавър), отговарящо на името на нимфата от мита Дафна, което на гръцки значи лавър, кара поета да свърже образа на Лаура с непреклонната Дафна, като себе си, естествено, оприличава с Аполон.

Наред с образа на лавъра Петрарка често си служи и с една друга, еднакво звучаща с името на Лаура дума, именно L'aura, което

значи „ветрецът“. Така че освен под образа на лавър любимата се явява и в образа на ветрец. ↑

[8] *Пеней* — река в Тесалия, където Дафне, преследвана от Аполон, се превръща в лавър. ↑

[9] *Река по-страховита* — река Рона, която тече край Кабриер — родното място на Лаура. ↑

[10] *Тая твар* — ужасява го мисълта, че е покрит с бяла перушина както Лебед, цар на Лигурия, който, търсейки тялото на Фетонт, плачел край бреговете на По и се превърнал в птица. Фетонт бил поразен с гръмотевица от Зевс, защото се осмелил, против волята му, да се издигне много високо в небесата. Поетът си представя, че е побелял като лебед, оплаквайки край бреговете на Рона своите мъртви надежди. ↑

[11] *Лебед бял* — намеква за своето преждевременно побеляване. ↑

[12] Поетът сравнява съдбата си с тази на Актеон, който, ловувайки в горите, видял Диана, която се къпела с нимфите. В гнева си тя го превърнала в елен и той бил разкъсан от своите собствени кучета. ↑

[13] *Онзи облак златен* — тези стихове припомнял мита за Даная, дъщеря на Акрисий, аргоски цар, който, като узнал от оракула, че ще бъде убит от свой внук, наредил да затворят Даная в бронзова кула, за да не общува с никакъв мъж. Но Зевс я обладал, прониквайки в кулата като златен облак, който се излял във вид на дъжд. Така се родил Персей, който по предсказанието на оракула убил дядо си Акрисий, без да го познава. ↑

[14] *Третата звезда* — според теолозите небесните сфери са десет: на Луната, на Меркурий, на Венера, на Слънцето, на Марс, на Юпитер, на Сатурн, на Неподвижните звезди, Прозрачната сфера и Емпирея. Поетът казва, че ако Лаура се намира между третата звезда Венера, и петата — Марс, Слънцето ще бъде помрачено, защото се намира между Венера и Марс (според тогавашните представи). ↑

[15] *Оная* — Калисто. Зевс приел чертите на Диана, изненадал и прелъстил нейната нимфа Калисто, която родила Аркад. Ревнивата Юнона превърнала майката и детето в мечки, но Зевс ги приютил на небето, където те образуват двете съзвездия: Малката и Голямата мечка. ↑

[16] *Орсо* — граф на Ангиара, голям приятел на поета. Същият в 1341 година, като сенатор на Рим, увенчава главата на Петрарка с лавровия венец на Капитолийския хълм. ↑

[17] *Синът Латонин* — Феб, Аполон, Слънцето. В този сонет поетът отново се връща към мита за Аполон и Дафне, който той използва на много места. ↑

[18] *Своя син проклет.* — Давид бил коравосърдечен, но оплаквал смъртта на своя син Авесалом, въпреки че той се разбунтувал, за да узурпира трона на Юдея. ↑

[19] *Чиято смърт и днес изплаща планината.* — Саул, победен от филистимляните, се хвърля върху собствения си меч на върха на планината Гелвеуе и тази прокълнала планина не видяла повече дъжд. ↑

[20] *Дневната планета* — Слънцето. Петрарка нарича често звездите планети и планетите — звезди. ↑

[21] *Актеон* — виж 12. ↑

[22] Този стих показва, че сонетът е писан на Разпети петък, годишнината от Разпятието Христово. ↑

[23] *Като в деня* — деня, в който видях Лаура за пръв път (говори поетът). ↑

[24] *Поликлет* — знаменит старогръцки скулптор (V век пр.н.е.), с него поетът олицетворява изкуствата и в случая живописата. ↑

[25] *Симон* — Симоне Мартини, нарисувал портрет на Лаура по поръчка на Петрарка. ↑

[26] *Той* — Бог. ↑

[27] Поетът се обръща в този сонет към приятеля си Сенучо дел Бене, с когото споделя душевното си терзание. ↑

[28] *Вавилон* — В този и много други сонети поетът нарича така град Авиньон, временно папско седалище тогава. Преместването на папското седалище от Рим в Авиньон възмущавало и Петрарка и той ратувал Рим да стане отново папско седалище. ↑

[29] *Леда.* — Легендата разказва, че Зевс, пленен от красотата на Леда, се преобразил на лебед и се приближил към нея, когато тя се къпела в Евроте, от което се родили (най-разпространеният мит) Полидевк и Елена. ↑

[30] Виж обяснение 14. Тук светлината, за която става дума, е светлината на Венера — любовта. ↑

[31] *Сорга* — малка рекичка в Прованс, близо до Авиньон, прославена от Петрарка заедно с Валкюза (Волкюз), сега френски департамент. Разказва се, че Петрарка бил посадил на брега на Сорга едно лаврово дръвче. ↑

[32] Загатва за Парките, богини на човешката съдба. Атропа, Клото и Лахезис. Едната преде, другата усуква, а третата прерязва нишката на човешкия живот. ↑

[33] *Ардени* — планина, разположена в Северна Франция и Югоизточна Белгия. ↑

[34] Виж обяснение 14. ↑

[35] *Оставила звезда* — Лаура. ↑

[36] *Ений* — един от най-древните латински поети, смятан за баща на латинската поезия. ↑

[37] *Александър* — Александър Велики. ↑

[38] *Край Сцила и Харибда* — в Месинския проток, страшилище за мореплавателите поради опасните течения и подводни скали. ↑

[39] *Враг и господар* — Амур. ↑

[40] Поетът, скрил една ръкавица на Лаура, се отдава на удоволствието да гледа ръката ѝ и съжالياва, че не може да скрие и воала ѝ, за да се наслаждава и на лицето ѝ. ↑

[41] *Стар Титон косата* — Еос, богинята на утринната заря (Зората), се влюбва в Титон и го отнася със себе си в небесата. По нейна молба Зевс направил Титон безсмъртен, но богинята не изпросила за него вечна младост и той се превърнал в неумиращ старец. ↑

[42] *Да бях любимец на сяйната Луна* — Ендимион, млад и красив пастир, който бил намерен в дома на Зевс и бил осъден да спи вечно, без да остарява. Диана го вижда и се влюбва в него, и нощем, с образа на луната, слизала от небето и отивала при него. ↑

ЗА СМЪРТТА НА МАДОНА ЛАУРА

120. СОНЕТ

*Синьоре, всяка мисъл ме зове и тегли
към вас и пред очите ми сте всеки час.
Но моя дял (уви, с такъв съм само аз!)
е винаги нащрек в друг път да ме зажегли.*

*А и Амур ме мами там — към гибел негли, —
разпалил в мен неудържима сладка страст...
И докато в мечти към двата фара аз
лятя безспир — тук стена сред надежди бегли.*

*Привързаност към вас и любовта към дона
са двете ми окови, клетката света,
в която доброволно песните си пея.*

*Един прекрасен Лавър^[43] и една Колона^[44]:
с едното вече от петнадесет лета,
а с другото от осемнадесет живея!*

121. СОНЕТ

*Къде са онзи дивен лик и взор прекрасен?
Къде са гордият, изящен, гъвкав стан
и сладък глас, които хвърлят в смут и свян
дори и най-коравия злодей опасен?*

*Къде е онзи смях — пленителен и ясен, —
от който смъртната стрела е дар мечтан?
Къде си, светъл дух, за царствен трон призван,*

да бе дошел по-рано в този свят ужасен?

*С вас ще гори и диша винаги сърцето,
защото аз бях ваш, и бъда ли лишен
от вас, ще стена с вечни сълзи на лицето.*

*С надежди и със сладки думи окрилен,
излязох радостен от моя рай блажен,
но де са? Вихър бесен ги развя в полето...*

122. КАНЦОНА

*Амур, какво да правя? Дай съвет! Идея!
За смърт би час, но тоя час
отсрочвам повече, отколкото бих щял.
Тя отлетя и моето сърце е с нея!
И искам ли да го последвам аз,
ще трябва да прекъсна земния си дял;
че тука бих ли я видял?
А да живея е и гнет, и скръб ужасна;
защото всяка радост ясна
внезапната ѝ смърт превърна в плач и вопли
и нивга вече слънце няма да ме стопли!*

*Амур, ти слушаш как несдържано вопие
сърцето ми сред зла печал
и зная, че и ти ридаш горко с мен;
защото на една скала подводна ние
разбихме клетия си дървен сал
и Слънцето се скри за нас в един сив ден.
А кой е вещь и надарен,
за да изкаже как бях аз от гръм ударен?
О, свят проклет, неблагоприятен,
лей сълзи с мен! Ти имаш затова причина,
защото прелестта ти с нея си замина!*

Тя беше твоя слава! Ти и не усети,
когато тук сред теб бе тя,
ни как неземният ѝ дивен лик сияй,
ни допира дори на стъпките ѝ свети!
Защото тая чиста красота
е трябвало да украси не теб, а рай!
А аз намразил най-накрай
и тягостния свят, и даже мен самия,
зовейки я безспир, вопия:
това от толкова надежди ми остана
и то ме свързва с тая твърд презряна!

Прах е ликът, чиято сладостна омая
крепеше врата у нас
за щастие на този и на онзи свят.
Безплътният му образ свети вече в рая,
захвърлил с радост в тоя час
воалът, който беше на земята цвят,
за да приеме — чист и свят —
вида си, с който ще е винаги, тогава,
когато всичко засиява,
с такава прелест и омайност осветено,
с каквато вечното блести пред всичко бренно.

С неземна красота, с каквато, знам, сияе
в заслужения райски кът,
тя пред очите ми стои и нощ, и ден!
В живота зъл единственият ми стълб това е,
а другият мил стълб ми е звънът
на името ѝ, който сладко звънка в мен.
Но щом помисля ужасен,
че мъртва е, уви, надеждата в душата
да я съзря пак на земята,
Амур е виждал мъкмата ми по лицето!
И тя (надявам се) я вижда от небето!

Жени, изпитвали възторг от прелестта ѝ

*и ангелския нрав смирен,
и благите обноски в грубия ни свят,
за мене трябва мъка зла да ви терзае,
а не за нея — вече в кът блажен,
оставила ме клет сред този грозен ад.
И бих я стигнал в миг — крилат,
да бе отворило за мен врати небето
и да не бе Амур, чието
неспирно слово ме възпира на земята,
внушавайки ми тихо ден и нощ в душата:*

*„Не слушай мъката, която те опива!
Че от усърдие духът
загубва рая свят, към който се стреми
и дете — за света умряла — тя е жива;
усмихва се в неземната си плът
и само, мислейки за тебе, се томи.
А нейната — дори в земи
далечни, с твоя стих добита вече слава,
го моли миг да не престава!
Дори ако му е била света и мила,
той името ѝ да изрича с двойна сила!“*

*Презирай дребните наслади
и песните, и гръмкия безгрижен смях,
о, песен моя! Стой далеч от тях!
Вдовице безутешна, срамно би било
да си на весел пир в жалейно облекло!*

123. СОНЕТ

*Уви, Колоната и Лавърът зелен,
в чиято сянка мислех весел и спокоен,
ги няма днес: ни в пясъка на Юга зноен,
ни в снежния простор на Севера студен.*

*За миг Смъртта взе две съкровища от мен:
е едното бях блажен, а с другото — достоен;
и няма да ми възкресят живеца двоен
ни трон, ни слава с власт, ни диамант безценен.*

*Но щом това е волята на Ореста,
какво бих сторил аз — безсилният — тогава?
Да стена ден и ноц, отдаден на скръбта!*

*О, нашият живот е с мнима красота!
За миг с нехайна лекота унищожшава
това, което за години се създава!*

124. СОНЕТ

*Изгарящият възел, в който час след час
бях вплитан двайсет и една години цели,
Смъртта разби; ни вярвам други да са врели
в подобен ад, ни че се мре от скръб и страст!*

*Амур, за да ме задържи под своя власт,
скри друга примка сред тревите избуели
и с толкова примамки, сладко заблестели,
че с труд избягнах хитрата уловка аз.*

*Ако не беше опитът многострадален,
аз щях да бъда с тая лекота запален,
с която пламват сух клонак и шума гнила.*

*Но и сега Смъртта на помощ се явява:
навреме скъса тя и тая мрежа здрава,
срещу която не помагат ум и сила!*

125. СОНЕТ

*Лети животът и за миг дори не спира;
смъртта и тя върви след него ден след ден...
От миналото и настояще угнетен —
и в бъдещето аз, уви, не виждам мира.*

*Душата ми утеха в нищо не намира:
ни в спомена, ни в своя блян за рай блажен,
и жал ако не хранех към самия мен,
спасение в смъртта отдавна щях да диря.*

*Защото всичко моето сърце гнети;
назад — печали и нерадост, а напред —
извива вече буря страшна над морето.*

*До пристана стоя, но морен е почти
кормчията — без мачти и платна е — клет,
а ясните звезди ги няма на небето!*

126. СОНЕТ

*Какво си мислиш? И защо назад глава
извъръщаш често ти към времето богато,
душа злочеста? И защо в жарта, в която
изгаряш, слагаш още масло и дърва?*

*Божественният взор, лик дивен и слова,
и всичко, в звучни стихове до днес възпято,
е вече в място по-възвишено и свято
и всуе търсиш тука (знаеш го това!).*

*Не викай мъката, която ни убива!
Не следвай мисъл и неясна, и лъжлива,
а мисъл с ясна цел, света и величава!*

*Ще търсим мир в небето светло, щом такава
омайна красота е трябвало и жива,*

и мъртва дните ни безспир да помрачава!

127. СОНЕТ

*Покой ми дайте, мисли мои страховити!
Отвън Амур, Фортуна и Смъртта рушат
без жал степите! Трябва ли да ме гнетят
и вътре в крепостта ми врагове прикрити?*

*И ти, сърце, си същото от младините!
Нечестно само с мен: подкупи те врагът
и — негов съучастник — ти отвори път
на воините вражи — ловки и сърдити.*

*Че в теб Амур придумници коварни крие
и в теб Фортуна своите прищевки сее,
а в паметта ти злата Смърт държи стрелите,*

*с които всичко светло в мен ще доубие;
че в теб, уви, измамна, грешна мисъл зрее
и ти едничко носиш злото и сълзите!*

128. СОНЕТ

*Ако Амур не подаде ръка грижлива,
ще променя насила земния си път;
защото скръб и страх в душата ми сушат
надеждите за мир, а жаждата е жива!*

*Животът ми, сломен, и ден и ноц изстива
в сълзи и горък плач — разбит и жалък съд,
вълни стихийни с бесни бури го влекат
без рул и без кормчия вещь над бездна дива.*

Водач въображаем члуна направлява;

*в пръстта е истинският, не — сред рая свет,
отдето по-добре духа ми осветява.*

*Но с чер воал скръбта забулва взора клет;
жадуваният ясен лъч му е отнет
и моята коса сред скърби побелява!*

129. СОНЕТ

*В годините, в които младостта цъфти
и само Любовта в душите е всевластна,
оставяйки тук земната си плът прекрасна,
тя — дивна и безсмъртна — с мене се прости*

*и отлетя в светите райски висоти;
но и оттам ми вдъхва мощ и вяра ясна...
Уви! Защо и аз веднага не угасна
и моят дух към нея в миг да полети?*

*И когато мислите ми я догонват там,
така и той — безплътен, лекокрил и весел —
да я догони, та и аз покой да знам!*

*Че след смъртта ѝ стена тъжен и злочест
и всеки следващ ден пак скръб ми би донесъл...
Тъй — ден след ден — ще станат три години днес!*

130. СОНЕТ

*Където чуя глас на птичка разридана
и шепот на ветреца в разлистен летен знак;
където зазвъни поточе, в своя бяг
окъпало брега си с млечна хладна пяна;*

където — углъбен с перото си — застава,

*там виждам — оживял пред мен — лика ѝ драг
и слушам като безспир, далеч от Онзи бряг,
отправя той и ден и нощ утеха непрестанна:*

*„Защо си тъй жесток със себе си и с дните?
Защо — съчувствено оттам повтаря тя —
в поток от сълзи си погубваш младините?“*

*За мене не плачи! Защото със смъртта
безсмъртна станах аз и — скланяйки очите
за смъртните, открих ги тук за Вечността!“*

131. СОНЕТ

*Щастлив, мил дух, ти, който с грижи ежечасни
изтриваш сълзите ми, рукнали в нощта,
с очите си, които не срази смъртта,
а ги направи свръхестествено прекрасни,*

*признателен съм ти, че дните ми ужасни
ти разведряваш с дивната си красота;
че пак по твоите обичани места
като преди показваш взорите си ясни!*

*Там, дето пях за теб неизброими дни,
а днес ридая в скръб горчива всеки час,
но не над тебе, а над моите злини.*

*Една утеха само имам в този миг:
че в теб — неземан дух — с възторг познавам
гласа и дрехите, и милия ѝ лик!*

132. СОНЕТ

Не е и нежна майка рожбата си мила,

*ни любеща жена обичан годеник
с такава преданост и грижа в тежък миг
крепила със съвет, увереност и сила,*

*тъй както тая, погледа си устремила
към мене — земния изгнаник-мъченик,
навежда често от небето светъл лик,
за да ме подкрепи със своята закрила.*

*С безкрайната любов на майка и любима
трепери и гори, вълнува се и страда,
и вникнала в света и неговите тайни, тя*

*ми сочи клопките, които в него има,
и моли да побързам аз за вечността...
А думите ѝ вдъхват вяра и отрада!*

133. СОНЕТ

*Макар че ме остави с мрачна скръб в душата
и сам, Сенучо^[45], радвам се на мисълта,
че от плътта, в която бе, ти отлетя
със слава и с крила могъщи в небесата.*

*Сега ти виждаш двата края на земята,
планетите и пътя им във Вечността,
и нашата безкрайна земна слепота;
и радостта ти там смекчава в мен тъгата.*

*Но моля те, щом в трета сфера^[46] се явиш,
да поздравиш и Данте там, и Чино,
и всичките от свитата на Франческино^[47].*

*И на мадона искрено да довериш
как плача и като самотен звяр аз крея
в стремежа си да помня и възпявам нея!*

134. СОНЕТ

*Свят! Странен свят! Сега ценя това, което
с погнуса плюех нявга; и виждам най-назад,
че трябва аз да страдам кратко в този ад,
за да спечеля вечен мир в небитието!*

*О, глупави надежди и мечти в сърцето —
измамни призраци за всеки влюбен млад!
От колко зло ме е спасила в този свят
жената — мъртва тук, но жива на небето!*

*Но слепият Амур и Разум оглушен
ме влачеха към гибелта така всевластни,
че с жива сила бях за рая свят спасен!*

*Благословена да е тя — към верен бряг
отбила ме и низките ми чувства страстни
убила, за да не потъна в пъклен мрак!*

135. СОНЕТ

*Със стонове огласям тоя връх скалист,
погледна ли от него сладките полета,
родили прелестта, за рая свят въззета,
със моето сърце в разцвета му лъчист.*

*Тя отлетя за миг в блаженстващата вис,
оставяйки ме тука, на земята клета,
да търся всуе морен сянката ѝ света
и да обливам в сълзи всеки ствол и лист.*

*И няма трън, ни камък тук на тоя връх,
ни ствол, ни клонка злачна, ни крайбрежен мъх,*

*ни нежно цвете, ни тревица миризлива,
ни ручей чист, между скалите заблестял,
ни звяр свиреп в гората девствена и дива,
които не познават моя тъжен дял!*

136. СОНЕТ

*Щом видя, че Аврора^[48] в свода син над нас
с коси от жар и с бузи-рози засиява,
в любов и скръб ликът ми мигом пребледнява
и: „Там е Лаура!“ — шептя с отпаднал глас.*

*Щастлив си ти, Титон^[49], че знаеш точен час,
когато твоята любима се вестява...
А с моя сладък лавър аз какво да правя?
За да го видя, трябва да умра и аз!*

*Не те измъчват теб разделите с Аврора,
че през нощта тя слиза тихо от простора
и гали белите ти къдри с топлота...*

*А колко тежки нощите ми прави тая,
която с мислите ми отлетя за рая
и само името си в мен остави тя!*

137. СОНЕТ

*Блестящите очи, лицето, рамената;
изящните ръце, които аз възнях
и за които тук и себе си презрях
и станах отчужден и странен за тълпата;*

*златистите коси, походката позната
и веселият звън на ангелския смях*

*изчезнаха, уви, и стана шепа прах
това, което в рай превръщаше земята.*

*А аз останах жив! Скърбя и стена гласно —
безплътен платноход сред бурята, — лишен
от ясната звезда, която любя страстно.*

*Това е може би последната ми песен!
Предишният поток заглъхва пресушен
и песента ми днес е само стон несвесен...*

138. СОНЕТ

*Когато впия взор във времето назад,
което, бягайки, разсея мисълта,
доразтопи леда, на който тя пламтя,
и в миг отне покоя ми, превърнат в ад;*

*и видя мъртва вярата си в тоя свят;
и нейните две скъпи части: под пръстта,
уви — едната, другата — във вечността;
и пресушен съдът, от който пиех яд;*

*аз тръпна цял, от тези трепети лишен;
и всеки клетник ми се вижда по-блажен;
и скръб и страх ми късат с вой злорад гърдите!*

*О моя Орис, о Звезда, о злобна Смърт,
о ден, към мене винаги и благ, и твърд,
в каква бездънна тъмна бездна ме държите!*

139. СОНЕТ

*Завиждам ти, скъпернице земя, че ти
я грабна изведнъж в прегръдката си властна*

*и скривайки от мен усмивката ѝ ясна,
покоя ми, уви, навеки похити!*

*Завиждам и на вас, о райски висоти,
че приютихте горе с алчност безучастна
духа ѝ свят, оставил тук плътта прекрасна,
а рядко другиму отваряте врати!*

*Завиждам и на теб, блаженствуваща свита,
че ѝ се радваш в небесата до насита,
което съм жадувал с плам неутолен.*

*Завиждам и на теб сега, о Смърт ужасна,
че в нея, щом животът ми недраг угасна,
в очите ѝ дариш, а не повикваш мен!*

140. СОНЕТ

*Зефир^[50] се връща пак и хубавите дни,
и ластовички той, и славеи довежда;
разцъфнаха цветя и злакът премени
полята с пъстрата си пролетна одежда.*

*Сияят равнини и ведри висини;
сияе Зевс и пак Венера с плам поглежда...
И поля, гори, реки — навсякъде звъни
зовът на любовта и светлата надежда!*

*Но в моето сърце е легнала скръбта!
Оплаква го, уви, нещастната, която
в небето с ключа му навеки отлетя.*

*Реки, поля, гори, накитени богато,
изглеждат днес за мен пустинни равнини
и диви зверове — красивите жени!*

141. СОНЕТ

*Гласът на славея, неспирно заридал
за дружка може би или за рожба свята,
изпълва с нежността на своята печал
смълчаните гори, простора и полята.*

*Напомня той с плача си тъжния ми дял
и денонощно с мен споделя самотата...
Уви, ридая аз — едва сега разбрал,
че няма божества безсмъртни на земята!*

*Как лесно лековерният се заблуждава!
И кой е вярвал, че смъртта ще порази
най-светлите звезди, познати дотогава?*

*Жестоката съдба — сега съзнавам ясно —
желай да разбере, проливайки сълзи,
че малко трай това, което е прекрасно!*

142. СОНЕТ

*Ни прелестни звезди в небесни висини,
ни бързи кораби в моря и океани,
ни сбруи бляскави на рицари отбрани,
ни пъргави стада елени и сърни,*

*ни жадно чакани любовни новини,
ни нежни мадригали, мило прошептяни,
ни в дъхави лъки сред бликащи фонтани
омайни гласове на пеещи жени,*

*ни нещо друго би могло да заплени
сърцето ми, уви, погребано с жената,
била жив образец за прелест на земята!*

*Жестоки са за мен безкрайните ми дни
и аз зова смъртта си, за да видя тая,
която по-добре бе жива да не зная!*

143. СОНЕТ

*Във възрастта на зрялата ни добродетел,
в която се разсейват низките мечти,
Амур, след дълга бясна буря, приюти
нездравия ми кораб в пристан тих и светъл.*

*В сърцето си отдавна вече бях усетил
по-благосклонно погледът ѝ да блести,
но, безпощадна Смърт, как в миг пожънваш ти
това, което с дни създава друг радетел!*

*Да бе живяла още, може би аз щях
да ѝ разкрия нявга с трепет чист и плах
любовните си мъки и надежди смели;*

*и може би със свети думи на уста
и с тихи вопли би ми прошептяла тя:
„Уви! Косите ни са вече побелели!“*

144. СОНЕТ

*В това гнездо ли моят феникс баснословен
със златопурпурни пера се е покрил
и моето сърце в крилата си пленил,
изтръгва още в него стих след стих тъжовен?*

*О, извор свят на моя първи яд отровен,
къде е онзи образ, чийто блясък мил
и жив, и радостен до днес ме е крепил?
Един бе тук — блажен си там и по-чаровен!*

*А мен остави клет да бродя в самота
по друмите, от погледа ти осветени,
и в твоя чест да лея песни вдъхновени;*

*и вече виждам: в мрак са светите места,
които с теб преди блестяха както в пролет
и откъдето почна сетният ти полет!*

145. БАЛАДА

*Амур, когато в мен цъфтя
надеждата за плод на верността ми.
Съдбата най-жестоко ме измами.
Ах, злобна смърт и зъл живот нерад
Смъртта ме потопи в печал,
отнела мигом моята мечта —
животът тука силом ме е спрял!
Тя отлетя на онзи свят,
а не желае мен във Вечността.
Но ежечасно жива тя —
мадоната — ми е в сърцето клето
и вижда сълзите ми по лицето!*

146. СОНЕТ

*Последният, уви, от дните ми прекрасни,
каквито малко знам в живота досега,
дойде, изпълняйки сърцето ми с тъга —
предвестник зъл за дни печални и нещастни*

*И както здрав, когато треската ще тласне
в легло, усеща слаба своята снага,
така се чувствувах, не знаейки кога
и тоя светъл ден напълно ще угасне.*

*Прекрасните очи, блажени в тоя час
от светлината, вдъхваща живот и сили,
разделяйки се с моите очи унили,*

*им прошептяха тихо с нежния си глас:
„Живейте в мир, приятели добри и мили!
Тук — не, но другаде ще се намерим с вас!“*

147. СОНЕТ

*О ден, о час, о сетен миг, о злобен дял
непроменим, неумолим и злонамерен!
Какво си искал да ми довериш, взор верен,
изпращайки ме в ад на сълзи и печал?!*

*Едва сега разбрах какво си ми шептял!
А аз си мислех (сън наивен и химерен!),
че малко само ще те скрива облак черен!
Какви надежди вихърът е разпилял!*

*Защото друго Вечността бе отредила:
да угаси лъча на живата ми сила;
това е изразявал скръбният мил лик!*

*Но мрак ми беше вече заслепил очите,
за да не схвана ясно мислите ти скрити
и да ме връхлети скръбта в нечакан миг!*

148. СЕКСТИНА

*Съдбата благосклонна и животът весел,
безоблачните дни и прелестните нощи,
любовните въздишки в пъстър сладък стил,
звучал в прекрасен стих и мелодични песни,*

*превърнати за миг в печал и жални вопли,
ме карат да жадувам близката си смърт.*

*Горчива, зла, неумолима, хладна Смърт,
защо не трябва да съм радостен и весел,
а да прекарвам в безутешни скръбни вопли
и сивите си дни, и дългите си нощи?
Въздишките ми не звучат в блестящи песни
и мъката обезцветява моя стил!*

*И докъде е стигнал сладкият ми стил?
До гневни, необмислени слова за смърт!
Къде са стройният ми стих и звучни песни,
изпълвали сърцето чисто с трепет весел?
Къде са пълните с любовен шепот нощи?
Днес стиховете ми са само горки вопли!*

*Звучаха някой път такива сладки вопли,
че омекчавах горчивия ми стил,
и в бдение — без сън — прекарвах цели нощи.
Сега плачът ме мъчи повече от смърт
без взора мил, крепил преди духа ми весел,
а днес предмет на бледи и беззвучни песни.*

*Амур таеше извора на дивни песни
в очите ѝ, а днес — в горчивите ми вопли,
покрили в паметта ми всеки спомен весел,
и мисълта, и облика на моя стил...
И аз те умолявам, бледна, хладна Смърт,
да ме спасиш от черните кошмарни нощи!*

*Изгнан е моят сън от злите черни нощи
и приглушен, гласът на всички мои песни
повтаря само смръзващата дума смърт:
така смехът ми се изпълни само с вопли.
Не съществува по-разнообразен стил —
пропит от горест днес, а нявга — жив и весел!*

Не е живял от мене никои друг по-весел,
ни знае друг сега по-тъжни дни и нощи:
скръбта е двойна, двоен е и моят стил,
изтръгващ в мен такива просълзени песни!
Живях с надежди — днес живея само с вопли
и призовавам Смърт на помощ срещу Смърт!

Смъртта ми е от Смърт и може само Смърт
да ме изправи пак пред този образ весел,
пред който се превръщаха в блаженство вопли,
въздишки и сълзи в безсънните ми нощи,
когато впахтах скъпите си мисли в песни,
а мощ Амур струеше в слабия ми стил.

Сега да съм с Орфеевия дивен стил
и с него да изтръгна^[51] Лаура от смърт,
тъй както Евридика той — с възшебни песни,
от всеки друг път ще съм по-щастлив и весел
Ако ли не — тогава нека в тия нощи
изсъхнат изворите на сълзи и вопли!

Амур, отдавна аз оплаквам с тъжни вопли
злочестия си дял в затрогващ нежен стил
и не очаквам тихи и спокойни нощи...
И затова се моля на самата Смърт,
за да ме прибере и ме направи весел
при тая, за която с плач нареждам песни.

Ако до нея стигнат морните ми песни,
да ѝ внушат, че е далеч от гняв и вопли
и с прелестта си прави рая жив и весел.
Ще забележи променения ми стил,
харесвал ѝ, преди безмилостната Смърт
да доведе за нея ден, за мен — зли нощи!

О вие, за които има светли нощи —

*създаващи и слушащи любовни песни,
молете да ме чуе тази глуха Смърт —
убежище и край на сълзи и на вопли;
да върне стария си обичаен стил
и вземайки ме, в миг да ме направи весел!*

*Да ме направи весел в малко дни и ноци:
от вялия ми стил, от тъжните ми песни,
от горките ми вопли да ме раздели със смърт!*

149. СОНЕТ

*Литни, мой тъжен стих, и спри се при гранита,
скрил моето съкровище в пръстта, и там,
което е в небето, призовавай с плам,
защото смъртната му част е тук зарита.*

*И разкажи как изтерзан — с душа убита —
се боря с бесните вълни, как мир не знам
и посвещавайки й стих след стих, аз сам
вървя безспир след нея с крачка упорита!*

*И как я славех жива — днес и мъртва вече!
Не, само жива, че обезсмъртих я с плам
на тоя свят обичана да я предам!*

*И да следи часа (а той не е далече),
когато долетя в светите висини,
край себе си по-близо да ме прислони!*

150. СОНЕТ

*Явява се, о не, тя вечно е в душата
и няма да я скрият Лета^[52] и смъртта,
все тъй цветуща, както беше в младостта,*

от блясъка на своята звезда огрята.

*Когато пръв път в паметта се върна — свята,
добра и дивна в тъжната си самота, —
аз креснах смаян: „Жива е! Това е тя!“
И молах да ми проговори тя самата.*

*А тя мълчи или проронва някой звук!
И аз като човек, в сън сладък омагьосан,
си казвам: „Опомни се! Няма никой тук!“*

*В хиляда триста четиридесет и осма,
ти знаеш, през април, на шести сутринта
душата ѝ блажена се прости с плътта!“*

151. СОНЕТ

*Под сянката на моя Лавър, помрачил
по пищност Изтока, прочут с гори, полета,
листа, цветя и клони; и с лика си светъл
и Запада по слава с него изравнил;*

*и в дивните си клони мило приютил
и прелестта, и пламенната добродетел,
седяха дружелюбно моят строг владетел^[53]
и моята богиня с образ свят и мил.*

*Гнездо и аз за мислите си възвишени
бях свил на този храст сред клоните зелени
и тръпнех, и горях честит сред мраз и зной.*

*Бе стигнал той върха на хубостта си ясна,
когато Бог го взе с ръката си всевластна
в небето, за да го обкичи с него той!*

152. СОНЕТ

*Била е (и било е то отдавна, знам)
чаровно нещо любовта, а днес — ужасно
Изпитал го е който е обичал страстно
и както мен е пил горчивини и срам!*

*А радостта на тоя век със своя плам
в небето пръска днес сияние прекрасно...
И докато бе тук, аз рядко виждах ясно
небе, но днес, уви, и лъч не светва там!*

*Така Смъртта от всяка радост ме лиши
и няма вече тука да ме утеша
дори и нейното блаженство на небето!*

*Ридах и пях; за друго нямам вече мощ
и затова скръбта, таена ден и ноц,
изливам с тъжен глас и сълзи на лицето!*

153. СОНЕТ

*Блажените души и ангелският хор —
поселници на райската обител тиха,
щом тя прекрачи прага, в миг я обкръжиха
и я загледаха с почуда и възторг.*

*„Невиждана звезда в небесния простор! —
безкрайно с възхищение мълвиха. —
От царството на грешност и порочност лиха
пристигал ли е дух с такъв чаровен взор?“*

*А тя, доволна в новия си светъл дом,
навлезе гордо в ангелския кротък сонм
и към земята поглед мил отправи тъжно,*

да види следвам ли я, сякаш чака с плам.
И аз с крилати мисли полетях несдържно
към нея, чул, че моли да отида там!

154. СОНЕТ

От най-прекрасните очи и светъл лик,
и златни къдри, грели в тоя свят безкраен,
по-светли и от слънчевия диск сияен;
от най-божественния смях и мил език;

от най-изящните ръце, способни в миг
с вида си да пленят и женомразец таен;
от най-чаровния и гъвкав стан, изваян
сред рая под длетото на творец велик,

аз черпех сили: днес в небесния простор
на тях се радват Бог и ангелският хор,
а гука аз — от тях откъснат — сляп живея.

Една утеха имам само в тая скръб:
че тя — разбрала моя блян и свят, и скъп
ще се смиле и ще ме приюти при нея!

155. КАНЦОНА

Когато преданата ми утеха свята,
за да посрее моя дух, от скръб сломен,
приседне тихо на възглавето до мен
и плаха сладка реч подхване тя самата,
аз питам развълнуван и със страх в душата:
„Отде, о дух блажен, долиташ тук в тъмите?“
А тя, опряла на гърдите
две вейки — лавър свеж и палма, — ми говори
„От необятните простори!

*От светия честит предел на Вечността
долитам само за да те теша в нощта!“*

*Благодарил с движение и думи топли,
попитвам после: „Моите злочестини
отде узнаваш ти?“ — „С ефирните вълни
запрогващият глас на вечните ти вопли
долита в рая и така кълве и чопли
сърцето ми, че мир и радост ми не дава...
Наистина ли те сломява
това, че от страданията на земята
намерих мир сред небесата?
Ако ме любиш, както сам това твърдиш,
защо от щастието ми ще се гневиш?“*

*Отвърщам ѝ: „За мен самия с глас ридая,
защото тук останах в ад от мрак и жал
и знам като човек, с очите си видял,
че ти блаженствуваши сега спокойно в рая;
защото Бог е сътворил и дал накрая
на младия ти дух такова съвършенство,
че в рая вечното блаженство
не би могло за друг да бъде отредено.
О райско същество блажено,
показало така за кратко своя лик
и отлетяло на небето пак за миг!*

*И как да не ридая с горест ежечасна?
И клет, и сам — без теб — съм нищо в тоя час
Да бях умрял кърмаче в люлката си аз,
за да не знам любов и в мъки да не гасна!“
А тя: „Напразно те измъчва жал ужасна!
По-хубаво е да си извисиш душата
над земното и суетата
и празния брътвеж на любовта си жарка
да прецениш и с ум, и с мярка!
И любиш ли ме жарко, както мен стори:*

една от двете злачни вейки избери!“

*Озадачен, тогава питам без забава:
„Що значат двете гранки, бих желал да знам!“
А тя отвърща ясно: „Отгадай го сам
ти, който на едната днес създаваш слава!
Победа палмова клонка означава;
и в младини надвих света и мен самата;
а слава — лавърът, каквато
с подкрепа Божия заслужих честно на земята!
И ти, ако си слаб в борбата
с греха и със страстта, към Бога взор вдигни,
за да сме с него след последните ти дни!“*

*Пак питам: „Тез ли са русите къдрици,
които любех аз? И прелестният взор,
бил Слънце някога за мен?“ — „Не почвай спор,
присъщ на прости глупави бърберици!
Чист дух съм, дух между небесните — стотици!
Това, което търсиш, гние под тревите!
Но за да ти спестя сълзите,
аз се явявам днес пред теб така лъчиста;
дори по-прелестна и чиста
ще бъда пред Съда^[54], но съдържа безкрай,
за да осигуря за нас светия рай!“*

*Заплаквам; нежно тя с ръце
сълзите ми изтрива и с въздишки жални
ми шепне думички прощални,
които могат и гранит да разтопят;
а после отлетя, а с нея — и сънят!*

156. СОНЕТ

*И вярното ми огледало, и духът
недраг и морен, и плещите ми превити*

*ми казват често: „Стигнаха те старините!
Не се лъжи, за тебе е дотлял денят!*

*Най-чист в живота е естественият път
и в него те държат на времето юздите!“
Като с вода от леден дъжд облян, очите
отворих изведнъж! Бе отлетял сънят!*

*И виждам ясно как животът си лети!
Как втори път не идва, щом се прекрати,
и в мен една-едничка мисъл оживява —*

*за нея, хвърлила товара на плътта,
но гряла в тоя свят с такава чистота,
че никоя днес няма светлата ѝ слава!*

157. СОНЕТ

*Амур ме мъчи двацет и едно лета,
по-бодър бях в скръбта с надежди на сърцето;
и десет още мир не знам, откакто тя
за миг отлитна с моето сърце в небето.*

*Но днес — сломен — проклинам с вопли любовта,
погребала в тъма съзнанието свето!
Всевишни Боже, и на тебе до смъртта
най-предано отдавам времето си клето!*

*Разкаян и скърбящ за дните отлетели,
напразно в този свят и в небесата — грели,
не сладък мир, а скръб за мен да донесат!*

*Ти, Господи, изгнал ме в тая черна бездна,
подай ръка от нея читав да излезна!
Признавам моя грях и чакам твоя съд!*

158. СОНЕТ

*Оплаквам миналото и скърбя разкаян,
че съм обичал нещо смъртно — шепя прах,
и аз, макар с крила, на вис не полетях,
за да оставя пример може би по-траен!*

*Ти, Боже — вездесъщ, невидим и безкраен,
разбиращ недостойния ми земен грях,
огрей и моя дух безпътен, слаб и плах
и му предай от твоя блясък чист, сияен!*

*Така че след греховността в живота лих,
разкаян, да умра достойно в пристан тих
и грешен тука, чист пред тебе да застана!*

*И в кратките години, докато съм жив,
подай ръка и бди да склопя взор щастлив!
Ти знаеш, че надежда само в тебе храня!*

159. СОНЕТ

*Честит мил дух, ти, който някога сред нас
отвори взор, по-светъл и от лъч небесен,
и оживи света с тих шепот, реч и песен,
които в паметта си още чувам аз;*

*и днес те виждам, пламнал от набожна страст,
сред дъхави треви и цвят над теб надвесен,
но не жена от плът, а ангел безтелесен,
по-жив от всякога, дори с по-сладък глас!*

*И с тая дивна плът, която под пръстта
остави ти, възземайки се в небесата,
отдето бе дошел по воля на съдбата!*

*А с тебе и Амур оттука отлетя;
и сива е над мен без Слънце синевата;
и сладка взе да ми се струва и Смъртта!*

160. СОНЕТ

*Самотно птиче, пееш може би нехайно,
а може би пред зимата и пред нощта
ридаеш ти несдържано за пролетта
и за отлиталото време, тъй сияйно!*

*Ала узнаеш ли за мойто трайно
страдание и тежка скръбна самота,
ще кацнеш кротко в скутите ми и скръбта,
и сълзите ми ще споделяш там безкрайно.*

*Не зная аз чия съдба е по-горчива.
Ти плачеш може би за дружка още жива,
но моята отне безмилостно Смъртта!*

*Сега тъматата, зимните мъгли студени
и споменът за дните скръбни и блажени
ме карат да ридая с теб от жал в нощта!*

[43] *Лавърът* — Лаура (както почти навсякъде). ↑

[44] *Колона* — кардинал Джовани Колона, покровител на Петрарка, умрял малко след Лаура. ↑

[45] *Сенучо* — виж бел. 27. ↑

[46] *Трета сфера* — виж бел. 14. ↑

[47] *Франческино* — Франческино делли Албици, флорентински поет, приятел на Петрарка, умрял млад. ↑

[48] *Аврора* — Зората. Виж бел. 41. ↑

[49] *Титон* — виж бел. 41. ↑

[50] *Зефир* — топъл пролетен вятър. Южняк. ↑

[51] С тези стихове напомня известния мит за Орфей и Евридика.

↑

[52] *Лета* — река на забравата в ада. ↑

[53] *Владетел* — Амур. ↑

[54] *Съда* — Страшният Божи съд. ↑

НА РАЗЛИЧНИ ТЕМИ

161. СОНЕТ

*Угодата, сънят и меките постели
убиха всеки свят духовен идеал
и — смъртно задушен в безнравственост и кал
духът се отклони от висшите си цели.*

*На днешното небе така са потъмнели
красивите звезди на творческия дял,
че всеки, който труд за песни би си дал,
той името „чудак“ веднага ще спечели.*

*И лаврови венци кой търси още днес?
„Не носиш нищо ти, поезийо нещастна!“ —
мълви тълпата — роб на своя интерес.*

*След мене може би малцина ще вървят,
но точно затова, о Добродетел ясна,
бъди ми ти докрай другарка в моя път!...*

162. СОНЕТ

*Жени, и ти — Амур, ридайте горко — с глас!
Плачете всички, хранещи любов в сърцето!
Защото вече е, уви, в небитието
поетът, който цял живот е славил вас.*

*И ти, о скръб, не крий сълзите в тоя час!
Пусни ги да текат на воля по лицето!
Дано с въздишки и сълзи в сърцето клето*

скръбта си безпощадна да удавя аз!

*Плачете, рими, звучен стих и вещи речи,
защото нашият радетел Чино^[55] вече
лежи, завинаги укрит от нас, в земята!*

*Пистойци зли, ридайте всички — до един,
че Бог ви взе великия и сладък син,
да му се радват ангелите в небесата!*

163. СОНЕТ

*Да бъдеш поразен от гръм, о град злосторен^[56]
Живял по-рано с желъдчета и вода,
ти алчно днес ограбваш другите, за да
блестиш със слава и разкош придворен.*

*Предателско гнездо, вертеп и ад позорен!
Прокълнат извор на човешката беда!
Поклонник заслепен на златните блюда,
на похотта и на вината роб покорен!*

*В дворците си, сред блясък и разкош,
събираш ти моми и старци побелели
и с Велзевул^[57] начело блудстваш цяла ноц...*

*А някога бе чужд на меките постели
и в студове и дъжд ти беше босоног!
Но идва ден и всичко ще узнае Бог!*

164. СОНЕТ

*Отвърна ти и Бога, Вавилон^[58] жесток,
с користолюбие и зли порочни нрави,*

*защото Зевс (а и Палада) изостави,
а Бакхус ти направи свой почитан бог!*

*Уви! Възмездие те чака в кратък срок!
И даже виждам вече в моите представи
лицето на султана^[59], който ще направи
в старинния Багдад^[60] единствен свой чертог!*

*А идолите ти ще гният разрушени;
и гордите ти крепости ще изгорят,
а с тях — и техните защитници презрени.*

*И други хора на света ще зацарят —
от по-свещени добродетели огрени, —
и пак ще бъде както някога светът!*

165. СОНЕТ

*Огнище^[61] на скръбта, на злобата заслон;
училище и храм на ерес и съблазън!
Рим някога, а днес и Вавилон омразен,
причина за сълзи и безутешен стон!*

*Ковалня на лъжи, където див нагон
на низости и смрад царува без боязън!
Човешки ад — до днес по чудо ненаказан,
но сам Христос ще свърши с теб, Вавилон!*

*Създадена^[62] в беди и нищета по-рано,
днес вдигаш меч против светите си бащи!
Безпътица, в кого подкрепа виждаш ти?*

*В царете си или в богатството презряно?...
Но щом той — Константин^[63] — напусна моя свят,
помии какво дължиш на зиналия ад!*

Италийо моя, за толкова рани
 но твоята хубава плът —
 знам — моите вопли не ще са балсам,
 но искам те с Тибър и По да ечат
 край всеки твой бряг изтерзан и
 навред да разказват как радост не знам!
 Спасителю^[65], моля те с плам,
 ти, който си извор на мир и ограда,
 спри поглед на твоята мила страна^[66]
 и виж в каква страшна война
 за дребни, нищожни раздори тя страда!
 Сърцата — закрил за пощада
 и братство свирепият Марс^[67] —
 открий пак, та твоята истина свята
 да влезе и в тях с моя глас,
 дори ако той недостоеен се смята!

О вие, в чиито ръце е съдбата
 на този мил, прелестен кът,
 към който, изглежда, не храните жал,
 защо тук наемните саби^[68] звънтят?
 Защо тук навред по земята
 кръвта си див варварин щедро е лял?
 Грешите, че с ваш идеал!

Слепци сте, а мислите, че сте призвани!
 В наемници търсите родния брат!
 Но който на тях е богат,
 по-много врази покрай себе си храни!...
 О бедствени зли урагани,
 събрани по чужди земи,
 потоп да излеят над родните ниви!

Но щом си ги водим сами,
защо да са другите с нас милостиви?!

Природата умно изправя гърдите
на Алпите — щит между теб
и немската ярост и варварски гняв.
Но корист и низки стремления с креп
ти вързаха подло очите
и с болест превиха гръбнака ти здрав.
Днес стадо овчици с благ нрав
и глутница вълци в общ двор преживяват
и клетите агънца в пъкъл са там.
За жалост и ужас, и срам
сме жертва на племе, било без държава
(тъй казват), което тогава
с войската си Марий^[69] тъй бил
и толкова кръв се проляла,
че морният воин не пил
вода на реката, от кръв потъмняла!

А Цезар не багри ли щедро тревата
с кръв, лята от варварска плът,
навсякъде, дето наш меч е звънтял?
Но днес и звездите, изглежда, зоват
да бъдат с нас зли небесата!

Виновни сте вие за този ни дял!
Раздорът, сред вас закипял,
съсипва най-дивния кът на земята!
За грях, за вина ли, по бащин завет
ли мразите своя съсед
и слагате алчно ръка на богатата;
и търсите вън от страната
наемника, който без сваяст
кръвта и честта си за злато продава?
Говоря ви правдата аз
и не от омраза и корист го правя!

Спомнете си толкова случаи вече
на подлост с баварския жест,
показвайки пръст, да стоят пред смъртта!^[70]
Нима сте останали вече без чест?
А ваша кръв малко ли тече?
Но вас ви подтикват гневът и честта!
Мислете с ум трезв сутринта
и ясно ще схванете вие самите
как тези баварци кръвта ви ценят!
Латинска възвишена плът,
снеми този тежък товар от плещите!
Открий си широко очите
и идол от прах не прави!
А щом изостанали хора ни мамят,
вината е наша, уви,
а не че природно сме низши по памет!

Не съм ли тук първом докоснал земята?
Не е ли тук земният рай,
където засуках от майчина гръд?
Не е ли тук родният, милият край
пръстта драгоценна и свята,
в която предните ми славни лежат?
О, нека да вникне духът
ви в моите думи и с милост да спрете
сълзите на клетия страдащ народ,
очакващ от този хомот
натрапен спасение да му дадете,
и щом за борба позовете,
да литне на бой с яростта,^[71]
и боят е тираните кратко ще трае,
защото и днес доблестта
все още в сърцето романско сияе!

И вижте как хвърка крилатото време!
Животът лети и зад вас,

зъл хищник — коварно се влачи смъртта!
Мислете за тоя съдбовен висш час,
когато, без земното бreme,
душата ще спре пред светата врата.
А за да премине там тя,
дължи да остави следа на земята!
Не алчност, омраза и стиснатост зла,
а чисти, похвални дела —
зрял плод на духа вдъхновен и ръката;
или за родината свята
кръвта си без жал да пролее!
Така би могла тя и тук на земята
с достойнство и чест да живее
и да си отвори в небето вратата!

Канцона, съветвам те, мила,
да бъдеш съдържана и много учтива,
защото отиваш сред хора надменни,
чиито души са студени,
че древна привичка духа им опива
и те са с природа лъжлива!
При малкото люде, за правда призвани,
ти радостно спри най-подир
и питай: „Кажете ми кой ще ме брани,
защото аз викам безспир: мир, мир, мир!“

[55] Чино — Чино да Пистоя (1270–1337), ценен поел, автор на любовни песни, приятел на Данте, Бокачо и Петрарка. ↑

[56] Град злосторен — Авиньон. ↑

[57] Велзевул — демон, сатана. ↑

[58] Вавилон — Авиньон, папският дворец, на който Петрарка прикача всякакви презрителни епитети както в този, така и в много други сонети. ↑

[59] Султана — така Петрарка нарича папата. ↑

[60] Багдад — Рим. Поетът продължава с мохамеданските символи и Рим се превръща в Багдад, последно седалище на

мохамеданските халифи. ↑

[61] *Огнище* — в оригинала е казано извор. Става дума пак за Авиньон. ↑

[62] *Създадена* — отнася се за църквата. ↑

[63] *Константин* — вероятно се отнася за Константин I, Велики, допринесъл много за християнството, великодушен и щедър дарител. ↑

[64] В тази канцона Петрарка се обръща към големците, управляващи разпокъсаната Италия, да прекратят враждите си и да съдействуват за нейното обединение. ↑

[65] *Спасителю* — Господи. ↑

[66] *Мила страна* — Италия, избрана от него за седалище на неговия представител на земята — папата. ↑

[67] *Марс* — богът на войната. ↑

[68] *Наемните саби* — чуждестранни наемници, които италианските големци използвали за разрешаване на дребните си спорове. ↑

[69] *Марий* — Кай, римски пълководец, спрял тевтонското нашествие към Рим, водейки с варварите многобройни кървави сражения. ↑

[70] „*Наемните войници* — разказва един писател, съвременник на Петрарка, когато се сражават, вдигайки пръст и викайки «аз, аз», се предават един на друг, без да се бият. Следователно престрували се, че се сражават и че нямат страх от смъртта, с която уж се подигравали.“ ↑

[71] *На бой с яростта* — на бой с враговете, тевтонците в случая. ↑

Издание:

Франческо Петрарка. Лавър. Избрани стихотворения
Италианска. Първо издание
Библиотека „Върхове на световната лирика“
Народна култура, София, 1985
Подбор и превод: Стефан Петров
Рецензент: Никола Иванов
Предговор: проф. Иван Петканов

Литературна група ХЛ. 04 95367/55736-6-85

Редактор: Виолета Даскалова
Редактор на издателството: Кирил Кадийски
Художник: Румен Скорчев
Библиотечно оформление: Стефан Груев
Художник-редактор: Ясен Васев
Технически редактор: Олга Стоянова
Коректор: Людмила Стефанова

Дадена за набор: октомври 1983 г.
Подписана за печат: юни 1984 г.
Излязла от печат: август 1985 г.
Формат 84/108/32. Печатни коли 15
Изд. коли 12,60
УИК 8,68
Ч850-1

Цена 1,73 лв.

ДИ „Народна култура“ — София
Набор: ЕЦФН — София
Печат: ДП „Димитър Благоев“ — София

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.